

**Parisuhdeväkivaltaa kokeneiden pariskuntien näkemyksiä
parisuhteesta ja väkivallasta sekä näkemysten yhteneväisyyden
merkitys pariterapian tuloksellisuudessa**

Jenna Bunda
Anni Rantanen
Pro gradu -tutkielma
Psykologian laitos
Jyväskylän yliopisto
Elokuu 2013

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Psykologian laitos

BUNDA, JENNA & RANTANEN, ANNI: Parisuhdeväkivaltaa kokeneiden pariskuntien näkemyksiä parisuhteesta ja väkivallasta sekä näkemysten yhteneväisyyden merkitys pariterapian tuloksellisuudessa

Pro gradu -tutkielma, 44 s.

Ohjaaja: Juha Holma

Psykologia

Elokuu 2013

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, mitä pariterapiaan parisuhdeväkivallan vuoksi hakeutuneet puoliset puhuvat parisuhteesta ja väkivallasta ensimmäisellä pariterapiaistunnolla. Lisäksi tutkimme, ovatko puolisoitten näkemykset parisuhteesta ja väkivallasta yhteneväiset ja onko näkemysten yhteneväisyydellä merkitystä hoitotuloksen kannalta. Aineisto koostui yhteensä viiden pariskunnan videoituista ensimmäisestä pariterapiaistunnosta. Lisäksi neljän pariskunnan viimeinen istunto sisällytettiin tutkimukseen.

Tutkimus oli aineistolähtöinen. Aineistoa tutkittiin ensimmäisessä vaiheessa jäsentämällä puolisoitten puhetta temaattisen analyysin mukaisesti. Teemojen puhetta tarkasteltiin diskurssianalyysillä. Toisessa vaiheessa tutkittiin puolisoitten välisten näkemysten yhteneväisyyttä muodostetuista teemoista. Lopuksi tarkasteltiin terapian tuloksellisuutta kunkin pariskunnan kohdalla.

Tutkimuksen tulosten perusteella puoliset puhuvat väkivallasta pariterapiassa. Puoliset keskustelevat *fyysisestä ja henkisestä väkivallasta, väkivallan syistä, parisuhteessa ilmenevästä pelosta ja terapian tavoitteista*. Näistä teemoista puolisoilta löytyy sekä yhteisiä että eriäviä näkemyksiä. Fyysisestä väkivallasta puolisoilla oli samankaltaisemmat näkemykset kuin parisuhteessa ilmenevästä henkisestä väkivallasta, josta käytiin enemmän neuvottelua. Niillä pariskunnilla, joilla näkemykset olivat yhteneväisiä, oli terapia myös tuloksellista. Tuloksellisuus määriteltiin puolisoitten puheen perusteella väkivallan loppumisena parisuhteessa.

Tutkimuksen tulokset antavat viitteitä puolisoitten näkemysten yhteneväisyyden merkityksestä parisuhdeväkivallan hoidon tuloksellisuudessa. Mikäli puolisoilla ei ole yhteneväistä näkemystä, tulisi harkita parisuhdeväkivallan hoitoa muilla terapeuttisilla interventioilla. Pariterapia parisuhdeväkivallan hoidossa ei ole kiistaton hoitomuoto, ja sen soveltumisesta ja tuloksellisuudesta parisuhdeväkivallan hoidossa tulisi käydä edelleen keskustelua.

Avainsanat: parisuhdeväkivalta, pariterapia, tuloksellisuus, laadullinen tutkimus

UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Department of Psychology

BUNDA, JENNA & RANTANEN, ANNI: Views on relationships and violence expressed by couples experiencing domestic violence, and the importance of shared views in determining the outcome of couples therapy

Master's thesis, 44 p.

Supervisor: Juha Holma

Psychology

August 2013

The aim of this study is to examine how couples experiencing domestic violence discuss their relationship and abuse in their first couples therapy session. The goal was also to examine whether the views of the spouses regarding relationship and abuse are equal and whether this affects the outcome of the therapy. The data used included videotaped first therapy sessions of five couples. In addition, the last therapy sessions of four couples were included in this study.

This study was data-driven. First, the therapy sessions were studied using thematic analysis. Themes were further analyzed using discourse analysis (DA). Second, the equality of the views of the spouses related to the studied topics was examined. Last, the outcome of the therapy was assessed.

The results show that couples discuss abuse in therapy sessions. Spouses discussed physical and psychological abuse, causes of the abuse, fear in the relationship and goals of the therapy. Within these topics spouses had both equal and diverging views. Regarding the physical abuse, the views of the spouses had more similarity than the views on the psychological abuse, for which there was more negotiation and contradiction. Couples with equal views of their relationship and abuse had a successful outcome of the therapy. The outcome of the therapy was defined as the absence of discussion of abuse in the last therapy session.

The results suggest that the equality of the views between the spouses may be relevant to a successful outcome of the therapy. If the spouses do not share a common view of their relationship and abuse, it should be considered to treat the abuse using other therapeutic interventions. Treating domestic violence with couples therapy is still controversial. Whether it is a suitable and successful treatment for every couple experiencing domestic violence should be further discussed.

Keywords: domestic violence, couples therapy, efficacy, qualitative research

Sisältö

1 JOHDANTO	1
1.1 Pariterapia parisuhdeväkivallan hoidossa	1
1.2 Puolisoiden näkemykset parisuhdeväkivallasta	4
1.3 Tutkimuskysymykset	6
2 AINEISTO JA MENETELMÄT	7
2.1 Aineisto ja tutkittavat	7
2.2 Tutkimuksen toteuttaminen ja tutkimusmenetelmät	8
3 TULOKSET	11
3.1 Puhetta parisuhteesta ja väkivallasta	11
3.1.1 Fyysinen väkivalta	12
3.1.2 Henkinen väkivalta	13
3.1.3 Käsitukset väkivallan syistä	17
3.1.4 Pelko	21
3.1.5 Tavoitteet	22
3.2 Näkemysten yhteneväisyyden ja terapian tuloksellisuuden tarkastelu pariskunnittain	27
4 POHDINTA	32
LÄHTEET	40

1 JOHDANTO

1.1 Pariterapia parisuhdeväkivallan hoidossa

Parisuhdeväkivallalla tarkoitetaan kaikkea parisuhteessa tapahtuvaa käyttäytymistä, joka aiheuttaa fyysistä, psyykkistä tai seksuaalista vahinkoa suhteen osapuolille (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi, & Lozano, 2002). Parisuhdeväkivalta aiheuttaa uhrilleen vakavia terveyshaittoja. Haitat ovat sekä välittömiä että pitkän ajan kuluessa ilmeneviä.

Parisuhdeväkivaltaa on pyritty hoitamaan eri lähestymistavoilla ja terapiamuodoilla. Niin yksilö, pari- kuin ryhmämuotoisella hoidolla on pyritty vaikuttamaan väkivallankäyttöön. Väkivaltaisten miesten ryhmämuotoiset hoito-ohjelmat ovat perinteisesti perustuneet psykoedukatiiviseen ja feministiseen viitekehykseen, ja väkivallan yhtenä taustatekijänä on nähty miehen kontrollihakuinen asenne puolisoaan kohtaan (Whitaker & Lutzker, 2009). Ohjelmien tavoitteena on antaa miehille toisaalta keinoja toimia toisin väkivaltatilanteen uhatessa ja toisaalta haastaa miesten käsityksiä itsestään väkivallan tekijänä (Holma, 2005; Gondolf, 1997). Hoito-ohjelmien tuloksellisuus ei ole kuitenkaan osoittautunut kiistattomaksi (Babcock, Green, & Robie, 2004). Ryhmämuotoiset hoito-ohjelmat ovat vähentäneet fyysisen väkivallan käyttöä joillakin miehillä, mutta mitään hoitomuotoa ei voida pitää yksiselitteisesti toimivimpana kaikille parisuhdeväkivaltaa käyttäneille ja kaikissa tilanteissa (Stith, 2003). Väkivallan tekijät ovat heterogeeninen ryhmä, ja siten myös hoidossa olisi paremmin huomioitava yksilölliset prosessit (Räsänen, 2013). Vaikka väkivallan tekijöille suunnatut ryhmämuotoiset hoidot ovat parisuhdeväkivallan hoidossa yleisimpiä, tulisi niiden rinnalla kehittää muitakin lähestymistapoja, kuten pariterapiaa.

Pariterapian käyttöä parisuhdeväkivallan hoidossa on perusteltu monella seikalla. Mikäli parisuhdeväkivaltaa hoidetaan yksilökäyntien avulla, voi naisen käyttämä aggressio jäädä pimentoon, mikä on erityisesti tilannesidonnaisen väkivallan lopettamisessa ongelmallista (McCollum & Stith, 2008). Tilannesidonnainen väkivalta on väkivaltaa, johon ei liity parisuhdeväkivallalle tyypillistä puolison kontrollointia (Johnson, 1995). Vastakohtana tälle on intiimi terrorismi, jossa väkivaltaan liittyy kiinteästi puolison kontrollointia. Jos naisen tilannesidonnaisen väkivallankäyttöön ei puututa, ei pystytä myöskään lopettamaan miehen väkivallankäyttöä, koska puolison väkivallankäyttö on riippuvainen toisen puolison teoista.

Toinen syy pariterapian puoltamiseksi on puolisoitten riitojen ja erimielisyyksien vaikutus parisuhdeväkivaltaan. Koska riitojen ja erimielisyyden määrän nousu on yhteydessä lisääntyneeseen lievään ja vakavaan väkivaltaan (Pan, Neidig, & O'Leary, 1994), on McCollumin ja Stithin (2008) mukaan aiheellista nostaa esiin parin välinen vuorovaikutus. Yksilötapaamisissa voi aviollisen epäsovun huomiointi olla riittämätöntä.

Kolmanneksi McCollum ja Stith (2008) nostavat esiin pariterapian hyödyllisyyden tarkasteltaessa ilmiöitä käytännön terapiatyön kannalta. Puolisot kohtaavat arkielämän pulmia liittyen vanhemmuuteen, kodinhoitoon ja työhön. Nämä kaikki toimivat konfliktien lähteinä, jolloin pariterapia voisi lieventää ongelmia ja estää niiden eskaloitumisen väkivallaksi. Usein pariskunnat myös toteavat, että heillä on halu päästä eroon väkivallasta, ei parisuhteesta sinällään.

Systeeminen pariterapia parisuhdeväkivallan hoito- ja ehkäisymuotona on saanut osakseen myös paljon kritiikkiä. Pariterapian soveltumiselle parisuhdeväkivallan hoitoon on esitetty useita kontraindikaatioita. Jäppinen ja Ewalds (2003) katsovat pariterapian olevan sopimaton hoitomuoto, mikäli suhteessa ilmenevä väkivalta on ollut vakavaa. Myös muutosmotivaation puute, tämänhetkinen päihdeongelma, muiden syyttäminen väkivallasta, kyvyttömyys nähdä oma vastuu ihmissuhteissa sekä empatian puute eivät tue pariterapiaa hoitomuotona (Cooper & Vetere, 2005; Jäppinen & Ewalds, 2003). Lisäksi asiakkaan kyvyttömyys työskennellä terapiasuhteessa, äärimmäiset näkemykset/arvot (esimerkiksi naisia kohtaan) sekä johdonmukaisuuden puutteet sanallisten kuvausten ja kirjallisten raporttien välillä eivät tue pariterapian käyttöä (Cooper & Vetere, 2005).

Pariterapiaa on kritisoitu valheellisen turvallisuudentunteen luomisesta uhrille (Stith, McCollum, & Rosen, 2011). Kun mies myöntyy pariterapiaistuntoihin, voi nainen uskaltautua kertomaan parisuhteen tilasta siten, että istunnot johtavat kasvaneeseen väkivallan vaaraan myöhemmin kotona. Toisaalta pariterapiaistuntoja on kritisoitu siitä, ettei uhri voi kertoa parisuhteen väkivaltaongelmasta. Hänen on siis valittava joko puolisonsa suuttuttamisen tai terapeutille valehtelemisen väliltä (Gutsche & Murray, 1991). Naisen alistuessa miehensä edessä on riskinä väkivaltapuheen häviäminen pariterapiassa (Kaufman, 1992). Tämä saattaa johtaa naisten kokemukseen siitä, että heitä ei ole ymmärretty eikä heidän äänensä ole tullut kuulluksi, mikä on tullut ilmi suomalaisissakin parisuhdeväkivallan pariterapiatutkimuksissa (esim. Husso, 1996).

Myös Lehtonen ja Perttu (1999) käsittelevät naisen turvallisuutta pariterapiaistunnoissa. Mikäli naisella on pelkoa ja väkivallan uhka on olemassa, eikä väkivallan voi osoittaa loppuneen, paritapaamiset saattavat asettaa naisen uudelleen alttiiksi väkivallalle. Pariterapiassa puolisoitten käsitys siitä, kuka on syyllinen väkivaltaan ja kenellä on vastuu väkivallasta, voi hämärtyä niin, että

uhri nähdään osana väkivaltaongelmaa. Systeemiteoreettisessa perheterapiassa on myös vaarana, että terapeutit näkevät väkivallan vain yhtenä monien muiden ongelmien joukossa. Terapeutin pyrkimys tasapuolisuuteen voi johtaa uhrin tunteeseen siitä, ettei hänen kokemuksensa väkivallasta ole aito tai totta. Myös silloin, jos nainen ei uskalla tai voi puhua totta istunnoilla, terapialla ei ole positiivista vaikutusta. Koska uhrin ja väkivallantekijän suhdetta leimaa vallan epätasapainoinen jakautuminen, on vaarana, että sama vinoutunut valtasuhde jatkuu edelleen terapiassa. Pariterapian on katsottu edistävän miehen valta-asetelmaa ja tekevän väkivallasta näkymättömän (Kaufman, 1992).

Alkuvaiheessa uhrin ja tekijän hoito erikseen onkin usein välttämätöntä (Jäppinen & Ewalds, 2003), pariterapian ollessa jopa vaarallinen hoitomuoto. Pariterapian systeemiteoreettisen lähestymistapaan kohdistettua kritiikkiä on kuitenkin pidetty yksinkertaistavana ja vanhentuneena (McCullum & Stith, 2008; Stith ym., 2011). Pariterapiassa suhdekuvioiden tutkiminen ei merkitse väkivallan selittämistä niiden avulla. Vastuu väkivallasta säilyy aina tekijällä.

Joissain tapauksissa pariterapia on hyvä auttamiskeino, eikä väkivallan kohteen turvallisuus terapian vuoksi vaarannu, mikäli käytetään tiukkoja seulontakriteereitä (Bograd, 1999; Cooper & Vetere, 2005; Holma, 2005) jotta pariterapia voidaan aloittaa, terapeuttien tulee olla varmistuneita yhdessä puhumisen turvallisuudesta ja miehen on täytynyt tehdä uskottava lupaus väkivallasta pidättäytymisestä (Antikainen, 1999), koska uhrin turvallisuuden takaaminen on ensisijaisena tavoitteena kaikissa hoitomuodoissa (Dobash, Dobash, Cavanagh, & Lewis, 2000; Stith, Rosen, & McCullum, 2003). Väkivallan riskiarviota voidaan tehdä tapaus- ja istuntokohtaisesti, jolloin pyritään varmistamaan uhrin turvallisuus.

Pariterapiassa käytettäviä periaatteita, joita Jäppinen ja Ewalds (2003) ovat Stithin ym. ohjelman pohjalta kehittäneet, ovat mm. seuraavat: Puolisoiden täysi-ikäisyys; puolisoiden vapaa-ehtoisuus osallistua parien hoito-ohjelmaan; kummankin osapuolen yritys lopettaa väkivalta ja parantaa parisuhdetta. Jäppinen ja Ewalds ovat arvioineet pariterapian hyväksi hoitomuodoksi väkivaltatapauksissa edellyttäen, että terapian ehdot turvallisuuden takaamiseksi täyttyvät.

Stithin ym. (2003) tekemä tutkimuskatsaus kuudesta kokeellisesta tutkimuksesta osoitti, ettei naisten turvallisuus vaarannu todennäköisemmin pariterapiahoidoissa, verrattuna ohjelmiin, joissa miehiä hoidetaan yksin tai ryhmissä. Tutkimus osoitti myös, että tarkoin suunnitellut pariterapiat olivat vähintään yhtä tehokkaita, kuin ainoastaan miehiin kohdistuvat terapiat, kun pariterapiaan osallistuneet parit oli huolellisesti valikoitu.

Useissa pariterapiaa ja sukupuolispesifejä hoitomuotoja vertailevissa tutkimuksissa ei ole havaittu eroa tuloksellisuudessa. O'Leary, Heyman ja Neidig (1999) havaitsivat kuitenkin, että

etenkin miesten parisuhdetyytyväisyys lisääntyi pariterapiassa enemmän verrattuna miesten ryhmäterapiaan. Johansson ja Tutty (1998) esittivät tutkimuksensa perusteella, että pariterapia on tuloksellista etenkin pariskunnilla, joissa väkivaltaa ei terapian aikana ole, ja joilla on toiveena pysyä yhdessä. Yhdessä pysyminen on oltava molempien puolisoitten toiveena.

Yhteisten tavoitteiden merkitystä terapian tuloksellisuudelle ei ole väkivallan pariterapiatutkimuksessa käsitelty. Tavoitteiden asettamisen ja siteiden muodostumisen terapiassa on kuitenkin havaittu vaikuttavan hoitotulokseen (Sprenkle, Davis & Lebow, 2009). Tätä kuvataan allianssina. Vahva allianssi asiakkaiden ja terapeuttien välillä ennustaa parempaa hoitotulosta. Puolisoiden näkemysten yhteneväisyys terapiassa voi helpottaa yhteistyötä sekä puolisoitten välillä että asiakkaiden ja terapeuttien välillä. Puolisoiden välillä voidaan ajatella muodostuvan työskentelyä edesauttava allianssi, joka ennustaa parempaa hoitotulosta. Puolisoiden välinen yhteistyö ja näkemysten yhteneväisyys voi taas puolestaan vahvistaa asiakkaiden ja terapeuttien välille muodostuvaa allianssia, ja siten välillisesti ennustaa parempaa hoitotulosta.

Mikäli pariterapialle asetetut reunaehdot täyttyvät, voi se olla suositeltava hoitomuoto parisuhdeväkivaltaan. Väkivallan kohteeksi joutuneen puolisoilla on mahdollista voimaantua pariterapian aikana (Cooper & Vetere, 2005). Pariterapiaprosessi voi myös auttaa puolisoita keskittymään enemmän parisuhteeseen, ei vain itseensä (Allen & St George, 2001). Yhteistyö ja avoimuus puolisoitten välille voivat rakentua nimenomaan pariterapeuttisessa työskentelyssä. On kuitenkin muistettava, että hoidon kohteena on aina mies, ei nainen tai parisuhde, vaikka hoitomuotona olisikin pariterapia. Olipa hoitomalli mikä tahansa, perheväkivallan hoidossa on tärkeää korostaa kummankin osapuolen vastuuta omista teoistaan (Antikainen, 1999).

1.2 Puolisoiden näkemykset parisuhdeväkivallasta

Holman (2005) mukaan naisen ja miehen, eli uhrin ja tekijän, välinen näkemysero väkivallasta, sen vaarallisuudesta ja yksittäisten väkivallan tilanteiden kulusta voi olla suuri. Eroja voi olla myös siinä, mikä nähdään väkivaltana, tai siinä, kenen nähdään olevan syyllinen väkivaltaan. Miesten ja naisten käsityksiä väkivallasta on tarkasteltu useissa tutkimuksissa erillään toisistaan. Siitä, mitä puolisoit puhuvat väkivallasta ja parisuhteesta parisuhdeväkivallan pariterapiassa, on kuitenkin hyvin vähän tutkimustietoa.

Miesten ja naisten käsitykset siitä, mikä on väkivaltaa, eroavat usein toisistaan (Dobash ym., 2000). Nyqvistin (2001) haastattelututkimuksessa miehet määrittivät omaa väkivaltaisuuttaan kapeasti kumppaniin suoraan kohdistuneena fyysisenä väkivaltana. Esimerkiksi seinään lyöminen tai esineiden rikkominen saatettiin kokea jopa väkivallan hallintana. Fyysinen väkivalta oli seurausta tilannetekijöistä ja irrallaan parisuhteen yleisestä vuorovaikutuksesta. Naisten kuvauksissa sen sijaan väkivalta eri muodoissaan oli koko ajan läsnä. Väkivaltaa täytyi pelätä tai ottaa se huomioon eri tilanteissa. Omaa käytöstä piti tarkkailla, ettei olisi provosoinut miestä väkivaltaan.

Väkivallan myöntäminen on monille miehille vaikeaa (Flinck & Paavilainen, 2008). Väkivaltaisille miehille on tyypillistä kieltää väkivaltainen käytös. Miehet eivät tulkitse muita kuin fyysisen väkivallan muotoja väkivallaksi ja heillä on pyrkimys ymmärtää ja lieventää väkivallan merkitystä suhteessa.

Miesten saattaa olla myös vaikeaa tunnistaa omaa käyttäytymistään väkivallaksi. Tähän viittaavat Holman (2009) raportoimat tutkimustulokset sukupuolistuneista tavoista hahmottaa väkivalta parisuhteessa. Tulosten mukaan miehet raportoivat enemmän väkivaltaa kyselylomakkeilla kuin avoimilla kysymyksillä mitattuna. Naisilla vastaavaa epäsuhtaa ei ilmennyt, vaan naiset tunnistivat väkivallan miehiä helpommin ja osasivat kuvata sitä myös avoimilla kysymyksillä mitattuna. Myös Dobash ym. (2000) havaitsivat tutkimuksessaan, että miehet eivät useinkaan tunnista tai tunnusta, että heidän kontrolloiva ja uhkaava käytöksensä on ongelmallista tai pelottavaa. Miehet myös raportoivat tavallisesti naisia vähemmän väkivaltaa. Naiset raportoivat väkivaltaa ja kontrolloivaa käytöstä esiintyvän enemmän ja useammin, kuin miehet. Tämä on havaittu sekä yleisesti tarkasteltuna parisuhdeväkivaltaa kohdanneiden miesten ja naisten kokemuksia, sekä pariskunnittain tarkasteltaessa (Holma, 2009).

Myös miesten ja naisten kuvaukset väkivallasta aiheutuneista vaurioista eroavat tilastollisesti merkittävästi (Dobash ym., 2000). Kyselylomakkeilla mitattuna naiset raportoivat enemmän vammoja kuin miehet. Sen lisäksi, että miehet kieltävät tai vähättelevät uhrille aiheutuneita vammoja ja vaurioita, ovat he osasta vaurioista tietämättömiä. Naisille aiheutuu fyysisten vammojen lisäksi psyykkisiä oireita. Miehet eivät joko tiedä psyykkisistä vaurioista, tai kieltävät niiden olemassaolon. Naiset raportoivat useita pitkäkestoisia vaikutuksia niin heille itselleen, lapsilleen, kuin parisuhteelleen, kun taas suuren osan miehistä on vaikeaa nähdä, että väkivalta voisi edes potentiaalisesti vaikuttaa negatiivisesti naiseen tai parisuhteeseen. Vaikka useat tutkimukset todistavat parisuhdeväkivallan aiheuttavan uhrilleen stressiä, ahdistuneisuutta, masentuneisuutta ja pelon tunteita, ovat miehet usein tietämättömiä tai välinpitämättömiä näiden vaikutusten suhteen.

Monet väkivaltaisessa parisuhteessa elävät naiset tuntevat pelkoa väkivaltaa ja sen uhkaa kohtaan (Husso, 2003; Nyqvist, 2001). Nyqvistin (2001) tutkimuksen mukaan naisille on tyypillistä pelko miehen aggression yhteydessä. Miehillä on kuitenkin vaikeuksia tunnistaa tätä pelkoa. Puolison kokema pelko ei heidän mielestään ole suhteessa koettuun väkivaltatilanteeseen. Mies ei esimerkiksi ymmärrä, miten hänen käyttämä verbaalinen aggressio saa naisen pelkäämään.

Myös miesten ja naisten käsitykset siitä, kuka on syyllinen väkivaltaan, ovat tutkimuksissa toistuvasti erilaiset. Bryant ja Spencer (2003) havaitsivat yliopisto-opiskelijoista koostuvasta aineistostaan, että miehet syyttävät uhria parisuhdeväkivallasta todennäköisemmin kuin naiset. Myös Witten (2005) tutkimuksessa miehet katsoivat parisuhdeväkivallan olleen vähemmän tekijän ja enemmän uhrin syytä, kuin naiset. Kuten Barnett, Miller-Perrin ja Perrin (2011) kuvaavat teoksessaan, miehet usein syyttävät puolisoaan käyttämästään väkivallasta. On myös tavallista, että nainen syyttää itseään kokemastaan väkivallasta ainakin osittain. Mikäli puoliset katsovat uhrin olevan syyllinen parisuhteen väkivaltaan, voidaan uhrin nähdä olevan vastuussa myös sen loppumisesta.

1.3 Tutkimuskysymykset

Pariterapia ei ole kiistattomasti hyväksytty hoitomuoto parisuhdeväkivallan hoidossa. Siksi onkin tärkeää tutkia, millaisissa tilanteissa se voi olla toimiva hoitokeino. Puolisoiden näkemysten riittävyys voi olla esteenä pariterapian onnistumiselle. Tätä ei kuitenkaan ole aiemmin tutkittu. Pariterapia on myös tilanteena erityinen. Se on saanut osakseen kritiikkiä mm. siitä, että puhe väkivallasta häviää terapian vahvistaessa miehen valta-asemaa ja tehdessä väkivallasta näkymätöntä (Kaufman, 1992). Onkin tärkeää tarkastella, millaiset aiheet nousevat esiin ja miten parisuhteesta ja väkivallasta keskustellaan tilanteessa, jossa uhri ja tekijä ovat kuulemassa toistensa puhetta ja voiko tällainen asetelma olla toimiva hoitomenetelmä.

Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella pariterapian ensimmäisten ja viimeisten istuntojen puhetta parisuhteesta, sen ongelmista ja väkivallasta. Puolisoiden näkemyksiä puheenaiheista pyrittiin myös vertaamaan toisiinsa, jolloin tuotiin esille käsitysten samanlaisuutta ja eroavaisuutta. Puhetta tutkittiin myös pariterapian tuloksellisuuden kannalta. Tutkimme, onko puolisoitten

näkemyksen yhteneväisyydellä pariterapian alussa vaikutusta terapian tuloksellisuuteen. Tarkat tutkimuskysymykset olivat seuraavat:

1. Mitä ensimmäisellä pariterapiaistunnolla puhutaan parisuhteesta ja väkivallasta?
2. Olivatko puolisoitten näkemykset parisuhteesta ja väkivallasta yhteneväiset terapian alkaessa?
3. Onko puolisoitten näkemysten yhteneväisyydellä pariterapian alussa merkitystä hoitotuloksen kannalta?

2 AINEISTO JA MENETELMÄT

2.1 Aineisto ja tutkittavat

Tutkimuksen aineisto on osa Pariterapia parisuhdeväkivallan ehkäisemisen keinona –tutkimusta (Holma, Laitila & Seikkula, 2009), joka on Suomessa meneillään oleva monikeskustutkimus. Tutkimusta organisoii ja johtaa Jyväskylän yliopiston Psykoterapian opetus- ja tutkimuskeskus ja muut tutkimuksessa mukana olevat yksiköt ovat Suomen mielenterveysseuran Koulutuskeskuksen psykoterapiaklinikka (Helsinki), Setlementti Naapurin perheväkivaltaklinikka (Tampere), Jyväskylän perheneuvola, Keski-Suomen seurakuntien perheasiainneuvottelukeskus, Helsingin kaupungin sosiaalivirasto (Eteläinen A-klinikka, Kampin toimipiste), Ensi- ja turvakotien liitto (Miesten keskus) ja Oulun ensi- ja turvakoti. Jyväskylän yliopiston Psykoterapian opetus- ja tutkimuskeskus toimii yhteistyössä kriisikeskus Mobilen kanssa. Tutkimuksen tarkoitus on saada tietoa pariterapian käytöstä parisuhdeväkivallan hoidossa eri toimipisteissä: mitä keinoja parisuhdeväkivallan kohtaamiseen käytetään ja miten hyödyllisiä nämä keinot ovat väkivallan vähenemisen ja loppumisen kannalta.

Tässä tutkimuksessa aineisto rajautui viiden pariterapiaan osallistuneen pariskunnan nauhoitettuihin pariterapiaistuntoihin. Rajasimme aineistomme kunkin pariskunnan ensimmäiseen

ja viimeiseen pariterapiaistuntoon. Yhdeltä pariskunnalta oli mukana ainoastaan ensimmäinen pariterapiaistunto, sillä viimeisimmät käynnit olivat tämän pariskunnan kohdalla yksilökäynnejä. Ensimmäisiä istuntoja käytimme aineistona analyysin molemmissa vaiheissa ja viimeisiä istuntoja vain analyysin toisessa vaiheessa tarkastellessamme tuloksellisuutta.

Pariterapiaistunnot oli kuvattu videokameralla ja tallennettu dvd-muotoon sisältäen kuvatallenteen sekä puolisoitten että terapeuttien äänitallenteet. Yksittäisen pariterapiaistunnon kesto oli puolitoista tuntia. Aineistomme koostui yhteensä yhdeksästä istunnosta ja aineistoa kertyi yhteensä noin kolmetoista tuntia. Pariskunnat erosivat toisistaan useilla eri tavoilla. Eroavaisuuksia oli muun muassa demografisissa tekijöissä ja suhteen kestossa. Osa pariskunnista oli naimisissa ja osalla heistä oli yhteisiä lapsia. Pariskuntia oli useista eri tutkimusyksiköistä ja siten myöskään terapeutit eivät olleet kaikilla pariskunnilla samat. Pariterapiakäyntien määrä vaihteli kahdesta yhteisestä istunnosta (minkä jälkeen terapia muuttui yksilökäynneiksi) yli kolmeen kymmeneen terapiakäyntiin. Rajasimme aineistomme koskemaan vain ensimmäisiä istuntoja, koska halusimme tarkastella puolisoitten näkemyksiä ennen, kuin terapia niihin oli mahdollisesti vaikuttanut. Lisäksi otimme aineistoon mukaan kunkin parin viimeisen istunnon voidaksemme arvioida terapian tuloksellisuutta tarkastelemalla puolisoitten puhetta terapian päättyessä.

Tutkimukseen osallistuvilta pariskunnilta oli saatu kirjallinen suostumus pariterapiaistuntojen videoimiseen ja myöhempään tutkimuskäyttöön. Asiakkaiden anonymiteetistä huolehdittiin siten, ettei heitä voi tunnistaa litteroitujen tekstinäytteiden perusteella. Nimet ja muut tunnistamisen mahdollistavat tiedot muutettiin.

2.2 Tutkimuksen toteuttaminen ja tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmänämme oli temaattinen analyysi (Eskola & Suoranta, 1998). Teemoittelu on usein tutkimuksen ensimmäinen vaihe, jonka jälkeen siirrytään toiseen analyysimenetelmään. Tässä tutkimuksessa käytimme kunkin teeman puheen yksityiskohtaisempaan tarkasteluun diskurssianalyysia. Diskurssianalyysilla voidaan tarkoittaa monenlaista luonnollisen puheen tutkimusta. Se voidaan Jokisen ym. (1993) mukaan määritellä kielen käytön tutkimukseksi, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. Tässä tutkimuksessa sosiaalisena käytäntönä toimi pariterapiakonteksti. Puolisot

rakensivat pariterapiassa käymissään keskusteluissa sosiaalista todellisuutta. Puhetta tarkastelemalla saimme tietoa siitä todellisuudesta, joka puolisoilla on parisuhteestaan, sen ongelmista ja siinä ilmenevästä väkivallasta.

Analyysin ensimmäisessä vaiheessa tarkastelimme ensimmäisissä istunnoissa tuotettua puhetta. Lähtökohtana oli aineistolähtöisyys, jolloin tutkimusta ei ohjaa valmis teoria (McLeod, 2011; Metsämuuronen, 2006). Katsoimme aineiston läpi ilman taustaolettamuksia ja etsimme puolisoitten puhetta parisuhteesta ja väkivallasta osana parisuhdetta. Katsoimme istunnot läpi kirjatun ylös kohdat, joissa parit tuottivat tutkimusongelmat kannalta oleellista puhetta. Vain väkivaltaan ja parisuhteeseen liittyvä puhe sisällytettiin aineistoon. Tutkimusongelmaan liittyvän puheen ylöskirjausta kuvataan havaintojen pelkistämisenä: Tarkoituksena on tarkastella ja kiinnittää huomiota aineistossa vain kysymyksen asettelun kannalta oleellisiin sisältöihin (Alasuutari, 2001).

Toisella katselukerralla teimme sanatarkan litteroinnin tutkimusongelman kannalta oleelliseksi katsomastamme puheesta. Litteroitua tekstiä luettiin läpi useita kertoja, jotta aineistosta saattoi muodostaa kokonaiskuvan. Tätä vaihetta voidaan kuvata myös tutkijan ”herkistymisenä”, joka edellyttää oman aineiston perinpohjaista tuntemista (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen, & Saari, 1994). Myös Braun ja Clarke (2006) viittaavat perinpohjaiseen aineistoon tutustumiseen analyysin perustana. Aineistoa tulee lukea läpi aktiivisesti etsien tekstistä merkityksiä ennen varsinaisen aineiston koodauksen aloittamista.

Litteroinnin jälkeen pelkistimme aineistoa tiivistämällä litteroitua puhetta erillisiksi kuvauksiksi. Kuvauksiin kirjjasimme, kuka puhuu ja mistä. Pyrkimyksenämme oli tiivistää puolisoitten puhetta, kuitenkin välttämällä puheen tulkintaa ja johtopäätösten tekoa. Tätä vaihetta voidaan kuvata myös alustavien koodien luomisena aineistolle: aineistoa pyritään järjestämään merkityksellisiin ryhmiin (Braun & Clarke, 2006; McLeod, 2011).

Pariskuntien ensimmäisen terapiaistunnon puhetta tutkittiin tiivistävien kuvausten avulla ja muodostettiin näiden pohjalta alustavia teemaluokkia. Tätä voidaan kuvata vaiheena, jolloin keskitytään laajempiin tasoihin (Boyatzis, 1998; Braun & Clarke, 2006). Tarkoituksena on luokitella koodattua aineistoa alustaviin teemoihin, jotka ovat vielä muokattavissa aineiston myöhemmässä analyysivaiheessa. Patton (1990) toteaa tämän teemojen muodostamisen olevan induktiivinen lähestymistapa: muodostetut teemat liittyvät aineistoon eikä teemojen perustana olevaa koodattua aineistoa yritetä mahduttaa tiettyihin ennalta määrättyihin teemoihin. Teemoja muodostettaessa pyrimme pelkistämään havainnot Alasuutarin (2001) mukaan ”mahdollisimman suppeaksi havaintojen joukoksi”. Tämä tarkoittaa, että osa aineiston monimuotoisuudesta häviää

analyysin tuloksena, mutta toisaalta on mahdollista muodostaa yleinen kuvaus aineistosta (Braun & Clarke, 2006).

Teemat määritimme Braunin ja Clarken (2006) mukaisesti siten, että ne kertovat tutkimuskysymyksen mukaisesti jotain tärkeää aineistosta tai tuovat esiin aineistossa esiintyvää toistuvuutta. Teemojen koot vaihtelivat: osaan teemoista sisältyi puhetta kaikilta pariskunnilta, osaan teemoista sisältyi puhetta vain muutamalta pariskunnalta. Teemoja määritettäessä pidimme omaa arviotamme teemojen sisällöistä ja rajoista prevalenssia tärkeämpänä. Mikäli tietty puheenaihe nousi merkittävästi esille yhden tai kahden pariskunnan puheessa, muodostimme siitä itsenäisen teeman. Teemaluokat nimettiin niiden keskeisen sisällön mukaan siten, että ne kuvaavat tarpeeksi laajasti puolisoiden puhetta kustakin aiheesta. Tarvittaessa sisällytimme teemoihin myös alaluokkia.

Analyysin toisessa vaiheessa tarkastelimme aineistoa pariskunnittain. Vertailimme puolisoiden näkemyksiä keskeisistä keskustelunaiheista, joita olivat analyysin ensimmäisessä vaiheessa muodostamamme teemat. Tarkastelimme, kuinka näistä teemoista puhutaan ensimmäisellä pariterapiaistunnolla, käydäänkö aiheista neuvottelua tai riitelyä, ja kuinka paljon toisen käsityksiä ja näkemyksiä tuetaan. Lähestyimme puhetta diskurssianalyttisellä otteella. Tarkoituksena oli muodostaa käsitys siitä, miten puolisoiden näkemykset eroavat toisistaan ja mitä yhteisiä näkemyksiä puheesta toisaalta löytyy.

Lopuksi tarkastelimme, oliko ensimmäisellä pariterapiaistunnolla havaittavissa olevien näkemysten yhteneväisyys yhteydessä terapian tuloksellisuuteen. Pariterapian tuloksellisuutta tutkittiin tarkastelemalla pariskuntien puhetta viimeisessä istunnossa. Tuloksellisuus määriteltiin puheena väkivallan loppumisesta tai vähenemisestä, parisuhteen tilan paranemisesta tai ongelmapuheen puuttumisena. Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan diskurssianalyysissä kieli voi olla joko todellisuuden kuva tai todellisuuden rakentamista. Katsoimme puolisoiden puheen edustavan sosiaalisesti rakennettua todellisuutta. Siten puhe väkivallasta ja parisuhteen tilasta edusti todellisuutta siinä määrin, että analysoimalla tätä puhetta pystyimme määrittelemään terapian tulokselliseksi tai tuloksettomaksi. Diskurssianalyysissä tutkijalla ei ole valmiina sisällöllisiä jäsennyksiä (Eskola & Suoranta, 1998), mikä näkyi myös tutkimuksen toisessa analyysivaiheessa siten, ettemme lähteneet sovittamaan aineistoon valmista mallia tai teoriaa terapian tuloksellisuutta koskien, vaan toimimme laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti aineistolähtöisesti. Näin kriteerit terapian tuloksellisuuden määrittelylle nousivat aineistosta.

3 TULOKSET

3.1 Puhetta parisuhteesta ja väkivallasta

Tarkastelimme puolisojen puhetta parisuhteesta ja väkivallasta ensimmäisellä pariterapiaistunnolla. Puolisot olivat tulleet terapiaan miehen naiseen kohdistaman väkivallan vuoksi. Luokittelimme puhetta erilaisiin teemoihin, jotka muotoutuivat aineiston pohjalta. Osa teemoista oli löydettävissä kaikkien pariskuntien puheesta, osa vain joidenkin. Löysimme puheesta viisi eri pääteemaa, jotka olivat *fyysinen väkivalta*, *henkinen väkivalta*, *käsitykset väkivallan syistä*, *pelko* ja *tavoitteet*. Tarkastelemme seuraavaksi kutakin teemaa tarkemmin ja vastaamme ensimmäiseen tutkimuskysymykseen siitä, mitä ensimmäisellä istunnolla puhutaan parisuhteesta ja väkivallasta. Kunkin teeman kohdalla vastaamme myös toiseen tutkimuskysymykseen tutkimalla, ovatko puolisojen näkemykset näistä teemoista yhteneväiset. Tarkastelemme, miten puolisot keskustelevat teemoista, tuleeko niistä riitoja vai ovatko puolisot samaa mieltä.

Aineistonäytteiden alussa on merkintöinä istunnon numero ja kellonaika. Parien tutkimusnumerot on poistettu tunnistamisen estämiseksi. Litteroinneissa on käytetty seuraavia symboleja:

- ... saman puhujan puheenvuoro jatkuu vielä tekstinäytteen jälkeen tai on alkanut jo ennen sitä
- [teksti] tutkijan omia huomioita
- T terapeutti
- M mies
- N nainen

3.1.1 Fyysinen väkivalta

Aineistomme viidestä pariskunnasta neljällä oli esiintynyt fyysistä väkivaltaa. Fyysisestä väkivallasta puhuttiin kaikkien näiden neljän parin kohdalla ensimmäisellä pariterapiaistunnolla. Terapeutti saattoi pyytää puolisoita kertomaan ensimmäisestä väkivaltatilanteesta. Vastauksena tähän puoliset nimesivät saman tilanteen. Myös kysymykseen vakavimmasta väkivaltatilanteesta puoliset nimesivät yhteisesti jonkin fyysistä väkivaltaa sisältäneen tapahtuman. Naiset kuvasivat puolison heihin kohdistamaa fyysistä väkivaltaa seuraavilla ilmauksilla: lyömistä, potkimista, tönimistä, käsiksi käymistä ja päällekkäymistä, fyysistä estämistä ja huonekalujen heittäilyä. Miehet eivät kiistäneet käyttäneensä fyysistä väkivaltaa, sen määrää tai yksittäisiä väkivaltatilanteita. Miehen käyttämästä fyysisestä väkivallasta saattoi kertoa niin mies kuin nainenkin. Fyysisestä väkivallasta keskustellessaan puolisoitten puhe oli toisiaan täydentävää ja kertomukset ja kuvaukset väkivallan tapahtumista olivat pääosin yhdenmukaisia. Seuraavassa näytteessä terapeutti kysyy suoraan fyysisen väkivallan käyttäjästä, mistä puoliset ovat samaa mieltä.

I, 11:43

T: Onkse niin että sä [mies] oot käyny käsiksi

M: Joo

T: Joo

N: Joo mä en oo ...

Yhden parin kohdalla puhuttiin myös miehen käyttämästä väkivallasta lasta kohtaan. Tästä aiheesta puhuttiin ensimmäisellä istunnolla vain lyhyesti, eikä siitä käyty neuvottelevaa keskustelua. Mies ei kiistänyt käyttäneensä väkivaltaa lasta kohtaan.

Yhden parin kohdalla terapeutin pyytäessä kertomaan viimeisimmästä uhkaavasta tilanteesta, oli puolisoilla osittain eri näkökulmia tapahtumien kulusta. Tämä näkyi siten, että puoliset keskeyttivät toistensa puhetta ja korjasivat toisen kertomusta vastaamaan omaa käsitystään tapahtumien kulusta.

Yhdessä aineistomme viidestä pariskunnasta fyysinen väkivalta oli ollut molemminpuolista. Molempien puolisoitten käyttämä väkivalta nousi jo ensimmäisellä pariterapiaistunnolla puheeksi. Nainen toi oman väkivaltaisuutensa itse puheessaan esiin ja myöhemmin mies täydensi kertomusta. Nainen ei kiistänyt puolisonsa kuvausta hänen väkivaltaisuudestaan. Kertomukset naisen väkivaltaisuudesta olivat puolisoitten kesken yhdenmukaiset. Seuraavassa näytteessä puoliset

kuvaavat yksittäisen riitatilanteen kulkua, joka oli johtanut molemminpuoliseen väkivaltaan. Molemmat puoliset osallistuvat keskusteluun ja puhe on toisiaan täydentävää.

I, 06:07

N: Me oltiin käymässä kotia, mä jostain mää aloin sulle naputtaan, mää muistan sen. Sää olit silloin hirveen aggressiivinen sen loppuillan...

M: Nii, joo

N: ... ja mua alko ärsyttää se niin paljo

T: Te olitte jossain olleet viihteellä?

M: Mm ja sitten mä ku menttiin Kirkkopuistoon eka siinä lenti nuo hesburgerin ateriat ja

N: Sit sää raahasit mut väkisin kotio

N: Niin ku sää sanoit että

N: Mulla meni hermo ja mää löin Kimmoa ja Kimmo löi minua

M: Se meni sillai, että Petra oli siinä jossai vaiheessa lähössä kaverisa Siljan luokse ja mulla ei ollu silloin ees kämppään avaimia, niin mä sitten yritin jotenkin ehkä vielä puhua siinä Kirkkopuistossa, että anna ne avaimet että mää voin mennä kämpille, jos sää menet sinne Siljan luokse tai jotenki tällai. Sit se ei mitenkään käyny ni mää yritin väkisin viiä Petran kämpille ja mää potkasin sitä persauksille ja puskin rintaan päällä, ja mua hävettää hirveesti semmoset, mutta sit se lyönti tuli jotenki ihan refleksinä. Petra huitas mua, ni sit mä en tiä miten se vaan tuli sieltä ja tarkotus ei ollu vahingoittaa, että pääläelle lyyä, mutta se osu sitte kännissä korvalliselle ...

3.1.2 Henkinen väkivalta

Aineistomme kaikilla viidellä pariskunnalla esiintyi henkistä väkivaltaa. Puhe henkisestä väkivallasta nousi teemaksi kaikkien pariskuntien ensimmäisellä pariterapiaistunnolla. Henkisestä väkivallasta keskusteltiin useista eri näkökulmista. Istunnoilla puhuttiin henkisen väkivallan määritelmästä, toistuvuudesta ja käyttäjästä. Kustakin teemasta käytiin jossain määrin neuvottelua puolisoitten kesken, eivätkä puolisoitten kertomukset henkisestä väkivallasta olleet aina yhdenmukaisia. Puheessa henkisen väkivallan teemat, määritelmä, toistuvuus ja käyttäjä, olivat

osittain päällekkäisiä. Käsittelemme seuraavassa jokaista teemaa koskevaa puhetta kuitenkin erikseen tuomalla kustakin puheesta esimerkkejä.

Puolisot toivat puheessaan esiin käsityksiään siitä, minkälaisen toiminnan he lukivat kuuluvaksi henkiseen väkivaltaan ja minkä taas katsoivat olevan osa normaalia parisuhdetta riitoineen ja hankaluuksineen. Osassa pariskuntia miehen ja naisen näkemykset henkisen väkivallan määritelmästä olivat yhteneväiset. Näissä pariskunnissa puolisot kävivät keskustelua tavallisista riidoista ja väittelyistä, joissa ei ollut uhkaavuutta tai väkivallan pelkoa ja molemmat puolisot tunnistivat eron tällaisten tilanteiden ja väkivaltaan johtavien tilanteiden välillä. Tavallisempaa oli kuitenkin, että henkisen väkivallan määritelmät olivat puolisoitten kesken jossain määrin erilaiset.

Henkinen väkivalta määrittyi puolisoitten puheessa heidän kuvatessaan sen eri ilmenemismuotoja. Naiset kuvasivat puolisoitensa käyttävän monia eri henkisen väkivallan muotoja. Naiset joko nimesivät suoraan miehen käyttämää henkistä väkivaltaa tai kuvasivat miehen käyttäytymistä, jonka katsoimme olevan henkistä väkivaltaa. Naisten puheessa esiintyneitä miehen käyttämän henkisen väkivallan muotoja olivat naisen menojen ja tekemisten kontrollointi, vallankäyttö, fyysisellä väkivallalla uhkaaminen, naisen vähättely ja mitätöinti. Miehet kuvasivat käyttämänsä henkistä väkivaltaa yleisemmällä tasolla. Miehet määrittelivät henkisen väkivallan pahan olon purkamiseksi, pelon aiheuttamiseksi ja uhkaavaksi käyttäytymiseksi. Miehet saattoivat myös kuvata naisten käyttäytymistä henkisenä väkivaltana. Tällöin miehet puhuivat naisten ylimielisyydestä, tavasta olla huomioimatta mies tai sanallisesta loukkaamisesta. Naisten puheesta ei noussut vastaavaa määrittelyä miesten kuvaamalle naisten käyttämälle henkiselle väkivallalle.

Henkisen väkivallan määrittelystä ei yleensä käyty vastavuoroista keskustelua. Puolisot saattoivat kuvata kokemaansa henkistä väkivaltaa, ilman että toinen puoliso täydensi kertomusta. Seuraavassa esimerkissä kuitenkin molemmat puolisot osallistuvat henkisen väkivallan määrittelyyn. Keskustelussa nainen kuvaa kokemustaan henkisestä väkivallasta. Hän määrittelee siihen liittyviä asioita. Myös mies tunnistaa naisen kuvauksen henkisenä väkivaltana.

I, 1:22:11

T: ... koetko sä että sun tila kutistuu?

N: Se on vaikee sanoo, se ei oo sitä tilan kutistumista. Se on semmosta kokonaisvaltaista niinku semmosta, vallankäyttöä ja mitätöintiä ja semmosta – siinä ei oo nyt kyse siitä, että mulla on tässä nyt vähän vähemmän tilaa ku ennen. Sää tiijät [mies] varmaan, mistä mää puhun.

M: Mm

N: Semmosta kokonaisvaltaista, semmoista niinku kuristamista ja mitätöintiä ja niinku tunteisiin vetoamista ja semmosta niinku

M: Halveksumista

Vaikka henkisen väkivallan määrittelystä ei käyty suoranaista neuvottelua, väkivallan rajojen määrittelyä käytiin puheessa siitä, kuka on tehnyt ja mitä. Henkisen väkivallan määrittely sisältyi puheeseen siitä, kenen katsottiin käyttäneen väkivaltaa. Käsitykset henkisen väkivallan käyttäjästä eivät aina olleet yhteneväisiä puolisoitten kesken. Naiset kuvasivat miestä henkisen väkivallan käyttäjänä parisuhteessa kuvaamalla miehen käyttämiä henkisen väkivallan muotoja. Miesten käsitykset henkisen väkivallan käyttäjästä sen sijaan vaihtelivat. He saattoivat olla samaa mieltä naisen kuvauksen kanssa eivätkä kiistäneet sitä, tai saattoivat myöntää käyttäneensä henkistä väkivaltaa vain jossain määrin mutta eivät kuitenkaan niillä tavoilla, kuin puoliso kuvasi. Usein mies kiisti naisen kuvauksen hänen toiminnastaan, jolloin mies kiisti olleensa kyseisen henkisen väkivallan muodon käyttäjä.

Seuraavassa on kaksi näytettä saman miehen puheesta. Puheenvuorot kuvaavat sitä, kuinka mies saattoi myöntää osan henkisestä väkivallasta, mutta kieltää käyttäneensä tiettyä väkivallan muotoa, jolloin näkemys ei kohdannut naisen käsitystä henkisen väkivallan käytöstä. Ensimmäisessä puheenvuorossa mies tunnustaa suoraan käyttäneensä henkistä väkivaltaa. Toisessa näytteessä mies kuitenkin kiistää toimineensa naisen kuvaamalla tavalla, ja siten kiistää olevansa henkisen väkivallan käyttäjä.

I, 02:30

M: Mun näkökulmasta tää mejän juttu on niinku, tää juttu mistä keskustellaan on...en mä tiedä, että oonko mä jossain vaiheessa kieroon kasvanut sitte vai mikä on niinku se lopullinen syy. Mut joka tapauksessa mä oon käyttäytynyt tässä suhteessa niinku uhkaavasti ja tota noin ni henkistä väkivaltaa jos kuvataan, niin käyttäny.

1:01:22

M: Elinalla on sellanen vaikutelma, että mä yritän rajoittaa hänen niinkun liikkumistaan tai hänen, tota noin ni, vapauksiaan, Ja itellä mulla on sellanen tunne, että en varmaan. Ei minkäänlaista tarvetta niinku rajoittaa millään lailla.

Henkisen väkivallan määrittelyn ja käyttäjän lisäksi puolisoit toivat esiin sekä yhteneväisiä että eroavia käsityksiä väkivallan toistuvuudesta parisuhteessa. Naiset saattoivat nähdä henkisen väkivallan usein hyvin kiinteänä osana parisuhdetta ja eräänlaisena taustavireenä. Miehet saattoivat olla samaa mieltä tai jättää kokonaan kommentoimatta naisen puhetta henkisen väkivallan läsnäolosta ja toistuvuudesta. Seuraavassa esimerkissä väkivallan toistuvuutta kuvataan syklisyytenä. Sekä mies että nainen jakavat tämän käsityksen.

I, 24:08

N: Mun mielestä meillä on ollu henkistä väkivaltaa aikasemmin jatkuvasti ja nyt niinku Lauri sano, niin ne on sellasissa sykleissä. ... Nyt on ollu hyvä vaihe, et se hyvä sykli, ja näitä on ollu ennenkin, ja en uskalla siihen luottaa... Kun mä rupeen luottaa, niin sitten taas tapahtuu jotain, että se menee just niinku näin. Ja se on menny mun mielestä tämmösen viimesen vuoden suurin piirtein tällä syklillä.

Henkisestä väkivallasta puhuttaessa valta, valtasuhteet ja vallankäyttö parisuhteessa oli toistuvien teema. Puolisot toivat puheessaan esiin parisuhteen valta-asetelmia ja erityisesti miehen vallankäyttöä naista kohtaan. Käsittelemme vallankäyttö-puhetta siksi seuraavassa tarkemmin.

Vallankäyttö

Vallankäyttö nousi teemana esiin useamman parin keskusteluissa. Puolisoiden näkemyksissä oli eroja siinä, kenellä katsottiin olevan enemmän valtaa parisuhteessa ja kenen katsottiin käyttävän sitä. Naisten puheessa toistui kokemus oman vallan vähyydestä parisuhteessa. Vallan vähyyttä näyttäytyi naisten puheessa alisteisena asemana suhteessa mieheen.

Pareissa, joissa vallankäyttö nousi puheeksi, kuvattiin naisen hakeneen viime aikoina enemmän valtaa suhteessa. Tämä näkyi naisen lisääntyneenä taipumuksena tuoda esiin eriäviä mielipiteitä. Kun nainen toi enemmän esiin omia mielipiteitään, lisääntyivät riidat parisuhteessa. Oman mielipiteen esiintuominen oli uutta sekä miehelle että naiselle. Seuraavissa kahdessa esimerkissä nainen kuvaa parisuhteen valta-asetelmaa. Nainen kertoo toimineensa viime aikoina enemmän oman tahdon mukaan, mikä on johtanut miehen kontrolloinnin lisääntymiseen.

I, 22:10

N: Että tota, hirveen paljon niinkun, Sepolla siis on valtaa minuun ollu, tosi paljon... ja on vieläkin. Mutta nyt mä niinkun enemmän, vaikka pelottaakin, niin toimin niinkun jotenkin sillä tavalla ku ite aattelen.

I, 23:05

T: Mites tää on vaikuttanut nyt sitten kun sä oot ruennu toimimaan ja ajattelemaan toisin, että Sepon ajatukset ei enää vaikuta sun toimimiseen?

N: No on se niinku pelottavaa sekin ... Seppo jotenkin takertuu, mä koen että enemmän minuun ja yrittää enemmän kontrolloida.

Näkemykset parisuhteen valtasuhteista eivät olleet jaettuja. Mies ei pitänyt naisen kokemusta alisteisesta asemasta todellisena. Mies näki puolisoiden välisen vallan joko tasapuolisesti jakautuneena, tai niin, että nainen käytti häneen enemmän valtaa. Mies saattoi myös kuvata parisuhdetta valtataisteluna.

3.1.3 Käsitukset väkivallan syistä

Väkivallasta puhuttaessa puheenaiheeksi nousivat luonnostaan myös puolisoiden käsitykset siitä, mikä johtaa tai on johtanut väkivaltaisiin tilanteisiin tai väkivallan ilmenemiseen suhteessa. Pariskuntien puheesta nousi kolme teemaa, joiden katsottiin tuovan riitoja parisuhteeseen, mikä taas saattoi johtaa niin henkiseen kuin fyysiseen väkivaltaan. Nämä teemat olivat mustasukkaisuus, alkoholi ja miehen mieliala.

Mustasukkaisuus

Parisuhteen ongelmista puhuttaessa nousi esiin puolisoon liittyvä mustasukkaisuus. Tavallisesti nainen kuvasi puheessaan miehen mustasukkaisuutta, mikä aiheutti naisen mukaan riitoja tai voimisti niitä. Mustasukkaisuudesta johtuvat riidat saattoivat johtaa jopa fyysiseen väkivaltaan. Miehen mustasukkaisuutta kuvattiin etenkin mustasukkaisena puheena ja naisen menojen ja tekojen epäilynä. Pariterapiaistuntojen aikana mies ei kiistänyt puolisonsa kuvausta miehen mustasukkaisuudesta ja saattoi täydentää naisen kertomusta mustasukkaisuuden ilmenemisestä suhteessa. Seuraavassa keskustelunäytteessä nainen kuvaa miehen mustasukkaisuuden aiheuttavan ja pahentavan riitoja.

I, 36:50

N: Lähinnä se johtuu siitä tosta mustasukkaisuus asiasta, mistä niinkun monet noista päälleikäymisistä on sit niinku johtunu ... tai siihen se sit voi niinku mennä, vaikka se riita alkaisi jostai, niin se saattaa lähtee se keskustelu sit johonkin urille

Puhuttaessa miehen mustasukkaisuudesta, nousi usein myös naisen mustasukkaisuus puheenaiheeksi terapiassa. Naisen mustasukkaisuus näkyi pyrkimyksenä kontrolloida ja rajoittaa miehen menoja. Molemmat puoliset tunnistivat naisen mustasukkaisuuden, eikä nainen kiistänyt mustasukkaisuuttaan. Seuraavassa esimerkissä nainen ja mies puhuvat tyypillisestä tilanteesta, jossa naisen mustasukkaisuus tulee esiin ja terapeutti tarkentaa kysymyksellään, mistä naisen mustasukkaisuudessa on kyse.

I, 57:30

M: ... mulla on vaikka joku kaveriporukan tapaaminen jossain kuukauden päästä ja mä ilmoitan että pitäis päästä sinne yöks, mä voisin mennä, että miten on, sitten tulee kyllä jo jonkunlaista palautetta että mitä siellä tehään ja hirveä kysely

N: Mm

M: Mutta mutta mm

T: Sä [nainen] puhuit itse kanssa tästä omasta mustasukkaisuudesta onko tämä

N: Se on just

T: Mustasukkanen ajatus että siellä tapahtuu jotain tällasta vai mikä se on

N: No se just se mustasukkaisuus mulla sitä että mä en riitä, että siellä kumminki joku parempi tulee vastaan.

T: Sä et oo kaverille mustasukkanen vaan se on toinen nainen

N: Mmm

M: Se on ihan sama vaikka se olis korvessa kahestaan jonkun jätkän kanssa se on siltiki

Alkoholi

Yhden pariskunnan kohdalla fyysistä väkivaltaa oli ollut vain tilanteissa, joihin oli liittynyt miehen tai molempien puolisoitten alkoholin käyttö. Alkoholinkäytöllä selitettiin molempien puolisoitten väkivaltaista käyttäytymistä. Puolisoitten puhe tästä oli yhdenmukaista ja molemmat katsoivat, ettei runsas alkoholin käyttö sovi miehelle. Mies kuvasi puheessaan, että ”ei se jäykkä viina kaikille sovi” ja että ”viina sekottaa pään.” Mies tunnisti olevansa uhkaava humalassa. Nainen koki pelkoa miestä kohtaan tämän ollessa humalassa ja käyttäytyi sen vuoksi varovaisemmin. Molemmat myös katsoivat, että miehen alkoholinkäytön väheneminen vähentäisi riitoja ja siten myös väkivallan riskiä. Seuraavassa puhenäytteessä terapeutti on kysynyt miehen keinoista estää väkivaltaa, johon mies tuo vastauksena alkoholinkäytön vähentämisen.

501 I, 24:46

M: No mä varmaan jätän ne kirkkaat viinat ainaki pois jos lähtee sitten juomaan että se ei ainakaan auta että mä juon tota niin kossupullon kahessa tunnissa niin se ei varmaan tosiaan oo kellekään hyvä.

Yhdessä parissa nainen toi esiin, että mies on alkanut raitistumisensa myötä käyttää henkistä väkivaltaa. Mies puolestaan kertoi, että raitistumisen myötä hän on alkanut ottaa osaa pariskunnan päätöksiin, mikä on johtanut valtataisteluihin. Seuraavassa esimerkissä nainen kuvaa miehen raitistumisen jälkeen alkanutta kontrollointia osana henkistä väkivaltaa.

I,07:30

N: Mä aattelen, että niinku jollain tavalla tämmönen kontrollointi niinku alko sen myötä, kun tavallaan siinä kohtaa kun Seppo jätti juomisen kokonaan pois, ni sitten tavallaan. Ei silloin juovana aikana Seppo kontrolloinu niinku minua. Mutta sen jälkeen jotenkin on niinku tullu, semmonen niinku, että kontrolloi minua, minun tekemisiä, minun ystäviä ja minun kaikkee tai monia minuun liittyviä asioita. Mutta sen jälkeen kun lopetti juomisen on tullu niinku semmonen että haluaa jotenkin niinku olla mun pään sisässä.

Miehen mieliala

Useamman pariskunnan ensimmäisellä pariterapiaistunnolla nousi keskusteluun miehen mieliala ja siitä aiheutuvat kommunikointiongelmat. Miehen mielialan saatettiin katsoa ”myrkyttävän” ilmapiiriä ja puolison ja muun perheen tuli toimia miehen mielialan mukaan. Tavallisesti molemmat puoliset jakoivat käsityksen siitä, että miehen huono mieliala toi ongelmia parisuhteeseen.

Mies saattoi kokea, ettei osaa kertoa mieltään painavista asioista puolisolleen, ja myöhemmin nämä mieltä painaneet asiat ryöpsähtävät, jolloin syntyy riitoja. Mies myös saattoi kertoa, ettei halua huolestuttaa puolisoa kertomalla huolistaan. Mies toivoi, että kykenisi paremmin keskustelemaan ja kertomaan ajatuksistaan puolisolleen. Seuraavassa katkelmassa mies ja nainen keskustelevat kommunikoinnin merkityksestä tilanteissa, joissa miehen mieliala on huono.

I, 32:55

M: Onhan me joskus puhuttu ja se helpottaa

N: Niin ja sitten ku se nimenomaan kun Matti puhuisikin eikä vaan käpertyis vaa sinne itteensä

M: Mulla alkaa se semmonen kiukun kerääminen se alkaa pikkuhiljaa ensin silleen että ei se tuu yhtäkkiä. Se tulee ja se kerääntyy ja kerääntyy

N: Ja sitten alkaa loppuelissä kaikki asiat ärsyttää

M: Niin sitten ei enää mikään luonnistu

Edellisessä esimerkissä puoliset kuvaavat, kuinka puhumattomuus ja kiukun kerääminen itseensä saa aikaan arkielämän vaikeutumisen. Miehen huonon mielialan katsottiin vaikuttavan miehen käyttäytymiseen. Miehen käyttäytymisestä aiheutui riitoja, mikä pahimmillaan johti väkivaltaan. Mies saattoi purkaa pahaa oloaan käyttämällä väkivaltaa puolisoaan kohtaan. Miehen mielialaa saattoi laskea aiemmin puolisoiden välillä tai muualla elämässä eteen tulleet vastoinkäymiset, joita mies ei ollut saanut käytyä läpi. Seuraavassa esimerkissä mies kuvaa menneiden elämänsä nostattavan edelleen pahaa oloa, jota hän sitten purkaa puolisoonsa.

I, 29:20

T: Puhuttiin viime kerralla näistä väkivaltaisista tilanteista mitä te ite aattelette onko nää mitä nyt tässä puhutaan nää surut ja menetykset ja se että niistä on ollu vaikea puhua, liittyykö ne jotenkin siihen että syntyy tilanteita joihin tulee väkivaltaa

M: ...verrattavissa tähän kun joku viiltelee itteensä että pitää saaha jollakin lailla se paha olo pois sitten, niin kai sitä on kuviteltu sitten ku sais sitä toiseen siirrettyä niin itellä helpottas

T: ...sais toiseen siirrettyä

M: Niin ku oikein puristaa ... eihän siitä mitään apua ole, päinvastoin se vaan pahentaa tilanteen

Usean parin kohdalla miehellä kuvattiin olevan taipumusta asioiden vatvomiseen ja liikaan murehtimiseen. Tämän katsottiin tuovan parisuhteeseen ongelmia. Nainen saattoi tuoda esiin miehen tavan murehtia ja kerätä pahaa oloa sisäänsä. Seuraavassa esimerkissä nainen kuvaa miehen tapaa purkaa asioiden vatvomisen aiheuttama paha olonsa naiseen.

I, 23:50

N: ... mä sain kaikki paskat mitkä mylläs Sepon päässä niin jotenkin päin naamaa. Siis niinkun Sepolla on tapana purkaa minuun kaikki semmoset, mitkä sitä niinku, mä sanon että paskat. Että niinku heittää, kaikki mikä jyllää siellä päässä semmonen katkeruus ja viha ja tämmönen, ni mulle, että ”olepas hyvä, kannapas sinä se”

3.1.4 Pelko

Naiset toivat puheessaan esille pelon osana väkivaltaista parisuhdetta. Naiset kokivat väkivallanpelkoa riitatilanteissa miehen huutaessa ja ollessa uhkaava. Toisaalta naisilla oli pelkoa miestä kohtaan arjessa. Tämä näyttäytyi naisten kertomana siten, että nainen ei uskaltanut ilmaista omia mielipiteitään tai nostaa esiin suhteen epäkohtia pelätessään miehen reaktioita. Naiset kokivat joutuvansa tarkkailemaan miehen mielialaa ja toimimaan sen mukaan. Käyttäytymisessä korostui varovaisuus ja oman toiminnan rajoittaminen. Nainen saattoi myös kuvata välttävänsä omien mielipiteiden esiin tuomista pelätessään miehen reaktiota. Seuraavassa esimerkissä nainen kertoo, että jättää tavallisesti kertomatta nimenomaan eriäviä mielipiteitään.

I, 06:49

N: ... pelko sulkee mun suun. Että tavallaan, mä en niinku silleen mejän niinkun kotikuvioissa kauheesti sano niinkun mielipiteitäni tai semmosia varsinkaan jos ne on niinkun eriäviä, koska mulla niinkun, mä pelkään että siitä nousee niinkun meteli.

Näkemykset naisen kokemasta pelosta saattoivat olla puolisoitten välillä hyvinkin erilaiset ja siitä käytiin neuvottelua. Nainen toi esiin kokemaansa pelkoa, ja mies kyseenalaisti tämän. Mies ei nähnyt toimintansa olevan pelottavaa ja naisen kokemus pelosta sivuutettiin toteamalla pelon olevan turhaa. Seuraava keskustelunäyte on esimerkki keskustelusta, jossa pariskunta puhuu naisen pelosta. Nainen tuo esiin, että hän joutuu varomaan tekemisiään. Mies ei tunnista tätä. Tämä toistui useissa pariskuntien keskusteluissa.

I, 36:30

N: ... mä jossain vaiheessa sanoin et, et mua ärsyttää se että mä oon huomannu itessäni sellasia piirteitä että mä joudun jotenkin niinku varomaan tekemisiäni ja olemistani

T: Pelkkä uhka riittää että rupee varomaan

...

M: Millä tavalla sä oot niinku sitte varot tai joudut niinku varomaan tekemisiäs

N: Niin siis mulla on ollu sellanen tunne ... tavallaan vähän sellanen olo et pitää vähän katella että millä tuulella sä oot kun sä oot tosi usein kun sä tuut töistäkin niin näkee että joku vaivaa niin sit pitää vähän olla silleen että mitäköhän niinkun nytten kun sulla on tosi paljon niitä ollu että sä oot jostain keksiny jonkun asian mikä sua kalvaa mistä sä rupeet sitten räyhää niin sitä ... joutuu sit olemaan.

Yhden pariskunnan kohdalla naisen pelko liittyi ainoastaan tilanteisiin, joissa mies käytti alkoholia. Nainen kuvasi kokevansa pelkoa vain miehen ollessa humalassa. Myös mies katsoi, ettei ole uhkaava selvin päin.

Osassa pariskunnista mies tunnisti naisen pelon. Mies tunnisti aiheuttavansa omalla käytöksellään naisessa pelkoa. Mies ei kokenut aiheuttavansa pelkoa tarkoituksella, mutta ei toisaalta kykene toimimaan tilanteissa toisin. Seuraavassa mies kuvaa, kuinka hän on tahtomattaan välinpitämätön puolison pelkoa kohtaan.

I, 37:10

T: Onkse Matti sulle kuinka tietosta kun sulla alkaa se paha olo tuolleen purkautuu että onksulla siinä vaiheessa mielessä että miten Anu siihen reagoi tai miten se tuo sen pelon hänelle

M: Kyllähän se tiedossa on mutta ei siinä tilanteessa siitä välitä silleen

T: Mm kun se oma olo on niin paha

M: Ei sitä tietosesti taas toiselle pelkoo aiheuta mutta siinä ei vaan yksinkertaisesti välitä ennää siitä toisesta siinä sitten ... ei halua että toinen pelekäis mutta kyllähän mä sen tiän ... että mitä se on aiheuttanu

3.1.5 Tavoitteet

Ensimmäisillä pariterapiaistunnoilla käsiteltiin puolisoitten toiveita ja tavoitteita niin väkivallan, parisuhteen kuin terapiankin osalta. Tavoitteita ja toiveita koskevaa puhetta oli aineistossamme jokaisen parin ensimmäisellä istunnolla. Terapeutit kysyivät näistä usein suoraan ja puolisoitten näkemyksissä saattoi olla erilaisuutta. Toiveita ja tavoitteita lähestyttiin useammasta eri näkökulmasta käsin. Ensinnäkin puhuttiin siitä, millainen on parisuhteen nykytila ja käsitys

parisuhteen kestävydestä. Tätä kautta puheessa tuli esiin parisuhteen muutoskohteita, joihin toivottiin terapiassa paneuduttavan. Toinen teema kytkeytyi väkivallan vastuuseen. Puhe siitä, kenellä katsottiin olevan vastuu väkivallasta, johti puheeseen siitä, kenessä muutoksen pitäisi tapahtua ja mihin asioihin pariterapian toivottiin tuovan muutosta.

Parisuhteen nykytila ja tulevaisuus

Puolisot toivat terapiaistunnoilla esiin käsityksiään parisuhteen nykytilasta ja siihen liittyvistä tunteista ja toiveista. Puolisoiden näkemykset suhteen nykytilasta ja sen jatkumisesta olivat yhteneväiset. Yleisesti tämänhetkinen parisuhteen tila koettiin huonona. Puolisot kuvasivat riitoja ja yleistä negatiivista ilmapiiriä kotona. Suhteen kuvattiin olevan huonompi kuin aiemmin ja eräs pari käytti ilmaisua, ettei heillä ole parisuhdetta. Puolisot toivat esiin asioita, jotka toisessa ärsyttivät, mutta myös puolison hyviä piirteitä mainittiin.

Väkivalta oli huonontanut parisuhteen tilaa. Istunnoilla puhuttiin väkivaltatapahtumien vaikutuksista parisuhteen nykytilaan. Puolisot kuvasivat väkivallan tuoneen pettymyksen tunteita niin itsen kuin suhteeseen liittyen, sekä luottamuksen puutetta. Mies saattoi kuvata myös häpeää väkivaltaisesta käyttäytymisestään.

Väkivallalla oli ollut myös konkreettisia seurauksia parisuhteelle. Joissakin pareissa nainen kuvasi väkivallan heikentäneen hänen henkistä hyvinvointiaan, minkä mies tunnisti. Tämä näkyi naisen käyttäytymisessä välinpitämättömyytenä miestä kohtaan. Miehen käytöksen kuvattiin olevan nöyrää tai riitoja välttelevää väkivaltatilanteiden jälkeen. Seuraavassa esimerkissä nainen kuvaa miehen varoneen sanojaan viimeisimmän väkivaltatilanteen jälkeen välttääkseen henkisen väkivallan käyttöä.

I, 24:17

I, 23:30

N: Mutta niinkun tämän tapahtuman jälkeen mä koen selvästi, että Seppo niinkun pinnistelee.

Että ei oo varmaan yhtään ollu semmosta niinku, että ois antanu tulla

Puolisoiden kuvauksissa parisuhteen tulevaisuudesta yhdistyivät sekä toivo että tunne muutoksen välttämättömyydestä. Vaikka parisuhteen ongelmia tuotiin esille, ja suhde nähtiin tällä hetkellä huonona, oli puheessa kuitenkin toivoa. Puhuttaessa suhteen ongelmista puhuttiin myös siitä, että näiden asioiden olisi muututtava, jotta suhde voisi jatkua. Ensimmäisellä pariterapiaistunnolla kaikki pariskunnat olivat sitä mieltä, että ovat valmiita jatkamaan suhteessa ja tekemään töitä

muutoksen eteen. Puolisoilla oli samanlaiset näkemykset sen suhteen, voiko parisuhde muuttua paremmaksi. Muutos nähtiin mahdollisena. Terapia nähtiin tärkeänä välineenä parisuhteen parantamiseksi ja puoliset olivat halukkaita jatkamaan paritapaamisia. Usein tapaamisen katsottiin auttaneen puolisoitten välisessä kommunikaatiossa. Kuten seuraavissa saman pariskunnan puolisoitten puhenäytteissä tulee esiin, terapia saatiin nähdä myös viimeisenä oljenkortena parisuhteen parantamiseksi.

I, 28:05

N: ... haluaisin käydä sen tien sillä lailla sitten loppuun, että joko sitte se meidän avioliitto jatkuu tai sitten mulle tulee itelle sellanen tunne, että mä oon tehny kaikkeni, tää tie on nyt ihan oikeesti niinku kulettu. Ja mä tiedän, että jos me ei saada apua, niin mä en usko että me kahestaan tästä selvitään.

I, 1.12.30

M: ...mä en nää sillä [päätöksellä jatkaa parisuhdetta] tulevaisuutta, jos se syntyy jostain muista syistä, että hän haluaa. Sit jos hän haluaa olla mun kanssa parisuhteessa, niin tota, sit mä oon valmis siihen ja mä oon valmis lyömään kaikki likoon sen asian eteen. Mut en mä koe, että sillä on tulevaisuutta, jos se jatkuu niinku jonkun talouden tai lasten tai minkä tahansa muun syyn takia.

Kuten edellisistä puhenäytteistä huomaa, puoliset olivat valmiita tekemään töitä parisuhteen paranemiseksi. Yhdessä ei haluttu olla taloudellisista syistä tai lasten takia, vaan parisuhteen itsensä vuoksi. Mies saattoi myös jättää päätöksen suhteen jatkamisesta naisen käsiin. Ero nousi joidenkin pariin keskustelussa esiin yhtenä ratkaisuvaihtoehtona, mikäli muutosta parisuhteessa ei tapahdu. Eron kerrottiin nousevan puheenaiheeksi myös riitatilanteissa, kuten nainen kuvaa seuraavassa puhenäytteessä.

I, 31:50

T: Kuinka paljon te puhutte tämmöisestä erilleen muuttamisesta tai suhteen loppumisesta

N: No ei nyt hirveesti mutta varmaan silloin kun tapellaan

M: Mm

N: Kimmo sanoo että mä lähen täältä pois

T: Että se on näissä tällasissa tilanteissa se tapa puhua

N: Nii, tai se on Kimmon ratkasu kaikkeen, mikä ärsyttää mua suunnattomasti... alottaa riidan ... sit se ite niin sanotusti uhkaa sillä lähöllä

Vastuu väkivallasta ja muutoksesta

Kaikkien aineistomme pariskuntien ensimmäisellä pariterapiaistunnolla puheeksi nousi vastuu väkivallasta. Puolisot toivat esiin käsityksiään siitä, kenellä on vastuu väkivallasta ja kenessä toivotaan tapahtuvan muutosta. Välillä vastuuta otettiin puheessa itselle ja välillä sitä siirrettiin toiselle tai vastuuta ulkoistettiin.

Miehet toivat puheessaan esille, että ottavat vastuun fyysisen väkivallan teoistaan. Toisaalta vastuuta riitatilanteista ja sitä kautta väkivallasta siirrettiin myös puolisolle. Seuraavassa esimerkissä mies kertoo, miten väkivallan käyttö on nimenomaan hänen ongelma. Mies kokee, että hänen itsensä pitäisi muuttua.

I, 43:58

M: Minussahan se tietysti se ongelma on että minuun pitäis jonkinlaista muutosta saaha että koska siitähän nää kaikki johtuu.

Miehet eivät syyttäneet naista omasta käyttämästään fyysisestä väkivallasta. Naiset eivät syyttäneet myöskään itse itseään miehen käyttämästä väkivallasta. Molemmat puolisot katsoivat vastuun fyysisestä väkivallasta olevan miehellä. Mies saattoi kuvata, että ongelma on hänessä ja toivoi muutosta tapahtuvan itsessään. Mies toivoi muutosta tapahtuvan kyvyssä kontrolloida itseään ja usein myös kyvyssä kommunikoida paremmin riitojen välttämiseksi.

Kun miehen tavoitteeksi nousi kommunikointitaitojen paraneminen, kytkeytyi tavoitteeseen myös naisen osuus. Mies saattoi toivoa, että puolisot pystyisivät keskenään keskustelemaan asioista siten, että erimielisyyksiä voisi tuoda ilmi ilman, että se johtaa riitoihin. Nämä riidat olivat usein miehelle henkisen väkivallan ”pelikenttiä.” Siten miehen keinot henkisen väkivallan vähentämiseksi liittyivät kommunikoinnin parantamiseen, missä myös naisen katsottiin olevan osallisena. Vastuuta henkisestä väkivallasta siirrettiin näin osittain naiselle. Mies saattoi myös siirtää vastuuta henkisestä väkivallasta naiselle kuvaamalla naisen käyttämää henkistä väkivaltaa. Miehen tavoitteena oli siten naisessa tapahtuva muutos. Nainen saattoi tuoda puheessaan esille ottavansa vastuuta parisuhteesta ja sen riidoista, mutta ei henkisestä väkivallasta puolisoiden välillä. Seuraavassa esimerkissä mies kuvaa käyttäytyvänsä uhkaavasti riitatilanteissa, ”jyräävänsä omaa mielipidettään”. Toisaalta hän viittaa puheessaan myös puolisoonsa osallisena riitatilanteiden syntymisessä. Mies kokee, että he eivät yhdessä puolisonsa kanssa pysty keskustelemaan asiallisesti. Täten mies toisaalta ottaa vastuuta omasta toiminnastaan, toisaalta siirtää sitä puolisolleen.

I, 04:20

M: ... se uhkaava käyttäytyminen liittyy niihin meidän riitoihin ja näkyy sillä tavalla, et ku ei me oikeen pystytä mistään asiasta keskustelemaan asiallisesti tai oo pystytty. On se nyt melkein aihe mikä hyvänsä, niin jos meillä on erilainen näkemys siitä, niin siitä ei hyvää seuraa. Siinä on niinku valittava joko se tie, että ei oo eri mieltä eli siis ei tuo omaa mielipidettä esille ollenkaan, tai sitten jos tuo, niin sit se ajautuu heti ja niissä tilanteissa mä oon tota noin ni liian usein valinnu sen tavan, että mä niinku jyrään omaa mielipidettäni sitte.

Naiset toivat puheessaan esille, että mies on vastuussa henkisen väkivallan käyttämisestä riidoissa. Naiset toivoivat muutoksen tapahtuvan miehessä ja tämän toiminnassa. Naiset toivat myös esiin toiveensa kommunikoinnin paranemisesta osana riitojen ja henkisen väkivallan vähenemistä. Myös tasa-arvo parisuhteessa ja elämä ilman pelkoa nousivat esiin naisten toiveina. Seuraavassa esimerkissä nainen kuvaa asioita, joihin toivoo muutosta miehen käyttäytymisessä. Nainen toivoo, että parisuhde olisi tasa-arvoinen ja että nainen voisi kokea itsensä vapaaksi toimimaan elämässään haluamallaan tavalla. Nainen toivoo, että mies lopettaisi ”takertelun ja estelyn” ja antaisi naisen elää vapaasti omaa elämäänsä.

I, 34:20

N: Minä toivoisin, että meillä olis tasa-arvo. Että tavallaan niinku vapaus. Musta siihen liittyy niinku vapaus. Minä voisin elää vapaasti omaa elämäni ja Seppo vois niinku vapaasti elää omaa elämää. Niinkun semmosta takertumista tai semmosta niinku estelyä ... ku mä en mee vieraisiin miehiin, enkä tee mitään semmosta hävytöntä ... että mä niinkun loukkaisin Seppoa. Mulla ei ole semmosta halua toimia niinku sillä tavalla ehoin tahoin, että mä niinku loukkaisin häntä. Mutta mä haluaisin niinku elää omaa elämäni sillä tavalla vapaasti.

3.2 Näkemysten yhteneväisyyden ja terapian tuloksellisuuden tarkastelu pariskunnittain

Tarkastelimme puolisoitten puhetta myös pariskunnittain. Vertasimme puolisoitten näkemyksiä toisiinsa terapian ensimmäisen istunnon osalta lähtökohtana aiemmin esittelemämme teema-luokat. Pyrimme tarkastelemaan, ovatko puolisoitten näkemykset parisuhteessa ilmenneestä väkivallasta, parisuhteen ongelmista ja sen nykytilasta yhteneväiset vai eroavat pariterapian alussa. Tarkastelemme myös tavoitteiden yhteneväisyyttä. Vastamme siis seuraavaksi kolmanteen tutkimuskysymykseen näkemysten yhteneväisyyden merkityksestä hoitotulokselle. Tarkastelimme terapian viimeisiä istuntoja tarkoituksena määrittellä terapia joko tulokselliseksi tai tuloksettomaksi puolisoitten puheen perusteella. Mikäli puolisoit toivat puheessaan esiin väkivallan loppumisen ja parisuhteen tilan muutokseen parempaan, määrittelimme terapian tulokselliseksi. Mikäli puheesta ei ollut löydettävissä viitteitä väkivallan loppumisesta ja parisuhteen parantuneesta tilasta, katsoimme terapian olleen tuloksetonta. Ensisijaisen kriteerinä tuloksellisuuden määrittelylle pidimme väkivallan loppumista tai jatkumista.

Hyvän hoitotuloksen saavutti kaksi paria ja huonon hoitotuloksen sai kolme paria. Hyvän hoitotuloksen pariskunnissa puolisoitten näkemykset eri teemoista olivat terapian alkaessa yhdenmukaisempia kuin huonon hoitotuloksen pariskuntien puolisoilla. Saamiemme tulosten perusteella puolisoitten näkemysten yhteneväisyydellä on siten merkitystä hoitotuloksen kannalta. Yhdenmukaiset näkemykset tärkeistä teemoista ovat yhteydessä parempaan hoitotulokseen.

Pari 1

Pariskunnalla 1 oli ensimmäisessä istunnossa puhetta henkisestä ja fyysisestä väkivallasta sekä terapian tavoitteista. Puolisoitten näkemykset olivat eriävät teemoista puhuttaessa. Miehen mielestä ongelmana oli naisen ylimielisyys ja miehen huomiotta jättäminen. Nainen puolestaan koki, että hän joutui rajoittamaan omaa käytöstään miehen kontrollin vuoksi. Nainen kuvasi konkreettisesti väkivaltatilanteita ja pelkoaan, jota mies ei kuitenkaan tunnistanut. Myöskään vallankäytöstä puolisoilla ei ollut yhteistä näkemystä. Nainen koki miehen käyttävän parisuhteessa enemmän valtaa, mies puolestaan koki olevansa itse alistettu.

Puolisoitten tavoitteet terapialle olivat eriävät. Nainen toivoi, että terapiassa hän voisi puhua kipeistäkin asioista. Hän toivoi myös parisuhteeseen tasa-arvoa ja kontrollin loppumista. Mies

kertoi, että naisen tulisi muuttua. Miehen mukaan parisuhteen ongelma on nainen, joka ei huomio miestänsä riittävästi. Kuitenkin mies toi esiin, että hän on valmis tekemään töitä, jotta avioliitto säilyisi.

Viimeisellä pariterapiakäynnillä pari puhui paljon vaimon muutoksesta ja parantuneesta parisuhteesta. Sekä nainen että mies kuvasivat naisen edistyneen ja huomanneen itsessään luonteenpiirteitä, jotka ovat aiemmin hankaloittaneet parisuhdetta. Pariskunnan ongelmapuhe oli vähäistä viimeisellä istunnolla ja molemmat puoliset toivat esiin tyytyväisyytensä parisuhteeseen. Nainen toi kuitenkin esiin, miten mies edelleen murehtii asioita ja kontrolloi häntä. Parisuhteessa hyvät ja huonot ajat vuorottelivat. Naisen kuvauksen perusteella parisuhteessa oli edelleen henkistä väkivaltaa. Määrittelimme terapian tuloksettomaksi, koska henkinen väkivalta parisuhteessa jatkui edelleen.

Pari 2

Pariskunnalla 2 oli ensimmäisessä istunnossa puhetta parisuhteen muutoksesta ja siihen liittyvästä toivosta. Nainen toivoi, että terapian tuloksena syntyisi puheväli puolisoitten välille. Mies puolestaan toi esiin toiveensa lämpimästä ihmissuhteesta. Hän koki, että muutoksen myötä oma elämä muuttuisi helpommaksi ja hän saisi enemmän arvostusta perheessään. Vaikka kummallakin oli toivoa muutoksesta, parisuhteen ongelmien kuvaukset eivät juuri kohdanneet. Nainen toi puheessaan esiin miehen pyrkimyksen rajoittaa hänen toimintaansa. Nainen kuvasi henkisen väkivallan syklisyyttä ja miehen käytöstä konkreettisella tasolla. Nainen koki olevansa oikeutettu itsenäiseen elämään. Hän ei halua ”olla liekassa” tai riippuvainen toisesta ihmisestä. Naisen mukaan mies pyrki hallitsemaan ja rajoittamaan hänen toimintaansa.

Mies ei jakanut naisen käsitystä rajoittamisesta. Hän ei kokenut rajoittavansa puolisoaan millään lailla. Mies kertoi sen sijaan kommunikointiongelman hankaloittavan parisuhdetta. Miehen mukaan nimenomaan erimielisyydet ovat ongelma heidän parisuhteessaan: He eivät pysty keskustelemaan näkemuseroistaan ”rakentavasti”.

Pariskunnan viimeisessä istunnossa puolisoitten puheesta nousi esiin turhautuminen parisuhteen tilaan. Mies puhui yhteisen yrittämisen tärkeydestä ja nainen oli puolestaan väsynyt tilanteeseen. Mies ei tunnistanut naisen kokemaa pelkoa ja koki, ettei saanut naiselta tukea muutokseen. Naisen kertoessa omista tunteistaan mies toi esiin, että naisella on valta määritellä, mitä henkinen väkivalta on. Naisen puheesta käy ilmi, että henkistä väkivaltaa oli edelleen parisuhteessa eikä tilanne ollut parantunut terapian aikana. Miehen mielestä riitatilanteet olivat olleet yksittäisiä tapauksia. Nainen puolestaan kuvasi henkisen väkivallan olevan ”perusvire” heidän elämässään. Naisella oli

väkivallan takia huono olla parisuhteessa. Puolisoiden puheen perusteella määrittelimme terapian tuloksettomaksi.

Pari 3

Pariskunnan 3 kuvaukset fyysisen väkivallan tapahtumista olivat yhteneväiset ensimmäisellä pariterapiaistunnolla. Puolisot kuvasivat tapahtumien kulkua keskustellen ja puhe oli toisiaan täydentävää ja keskenään kommunikoivaa. Henkistä väkivaltaa suhteessa ilmeni vähän, pääasiassa kovina riitoina jotka johtivat toisen loukkaamiseen. Sekä henkinen että fyysinen väkivalta oli suhteessa molemminpuolista, mistä puolisot olivat samaa mieltä.

Puolisoilla oli yhteneväinen näkemys sen suhteen, että väkivaltaisiin tilanteisiin olivat johtaneet alkoholinkäyttö ja mustasukkaisuus. Molemmat puolisot kuvasivat istunnolla sekä omaa että puolison mustasukkaisuutta ja siitä aiheutuvia riitoja. Väkivaltaisiin tilanteisiin oli johtanut miehen tai molempien puolisojen alkoholinkäyttö, jonka molemmat puolisot katsoivat olevan ongelmallista. Mies myös tunnisti naisen pelon miestä kohtaan tämän ollessa alkoholin vaikutuksen alaisena.

Mies otti vastuun fyysisen väkivallan teoistaan itselleen. Henkisen väkivallan osalta molemmat puolisot ottivat puheessaan vastuuta sanoistaan ja teoistaan. Molemmilla puolisoilla oli halu jatkaa suhteessa ja selvittää ongelmat yhdessä. Molemmat toivoivat muutosta etenkin miehen alkoholinkäyttöön, mitä kautta molemmat katsoivat väkivallan vähenevän. Pariskunnan näkemykset väkivallasta ja parisuhteen ongelmista olivat hyvin samanlaiset. Puolisoilla oli yhteinen näkemys siitä, että yhdessä keskusteleminen auttaisi parisuhteen tilan paranemisessa. Molemmat näkivät pariterapian siksi tärkeänä.

Viimeisellä pariterapiaistunnolla nainen mainitsi, että viimeisestä väkivallan tapahtumasta on kulunut vuosi. Tämän merkityksestä keskusteltiin, ja nainen näki vuoden ilman väkivaltaa hyvin tärkeänä asiana. Myös parisuhteen kommunikaatiossa oli tapahtunut muutoksia. Viimeisellä istunnolla kykeni kuvaamaan negatiivisia tunteitaan huomattavasti luontevammin verrattuna ensimmäiseen pariterapiaistuntoon.

Toinen muutos liittyi mustasukkaisuudesta aiheutuviin riitoihin. Molemmat puolisot kertoivat miehen mustasukkaisuudesta johtuvan rajoittavan ja epäilevän käyttäytymisen vähentyneen merkittävästi. Myös naisen luottamus mieheen oli lisääntynyt. Nainen kertoi, ettei enää pelkää miehen käyttävän väkivaltaa häntä kohtaan.

Terapian aikana parisuhteessa ei ole ilmennyt väkivaltaa, mikä on hyvän tuloksellisuuden merkki. Myös mustasukkaisuuden väheneminen ja naisen väkivallan pelon poistuminen kertovat

parisuhteen tilan paranemisesta. Viimeisellä istunnolla on myös havaittavissa, että tavoite kommunikaation paranemisesta on edistynyt. Määrittelimme terapian tulokselliseksi.

Pari 4

Pariskunnalla oli ensimmäisellä pariterapiakäynnillä samanlaiset käsitykset tapahtuneista väkivaltatilanteista. Puolisot kuvasivat väkivaltatilanteita yhdenmukaisesti ja puolisoiden puhe oli toisiaan täydentävää. Puolisoilla oli samanlainen käsitys niin fyysisen kuin henkisen väkivallan ilmenemisestä parisuhteessa.

Molemmat puolisot toivat esiin ensimmäisellä pariterapiakäynnillä parisuhteen suureksi ongelmaksi miehen mielialan ja sen tuoman painolastin parisuhteeseen. Molemmat katsoivat miehen mielialan olevan riitojen aiheuttaja. Mies myös kertoi väkivallan olevan tapa purkaa pahaa oloaan. Mies ei kyseenalaistanut naisen kertomusta siitä, että tämä joutui varomaan olemistaan ja toimimaan miehen mielialan mukaan vaan tunnisti olevansa uhkaava ja aiheuttavansa pelkoa.

Terapeutin kysyessä puolisoiden tavoitteita terapian ja parisuhteen osalta, molemmat nimesivät miehen mielialan tasaantumisen ja sitä kautta väkivallan loppumisen tärkeimpänä tavoitteena. Molemmat toivat myös esiin kommunikaation tärkeyttä parisuhteen laadun ylläpitäjänä. Mies otti vastuun käyttämästään väkivallasta, eikä tästä käyty neuvottelua istunnolla. Molemmat toivat esiin, että suurimman muutoksen on tapahduttava miehen käytöksessä.

Molemmilla puolisoilla oli vahva tahto jatkaa suhteessa ja selvittää ongelmat. Puolisoiden puhe oli läpi teemojen toisiaan täydentävää ja yhdenmukaista. Pariskunnalla oli hyvin samanlaiset näkemykset parisuhteen ongelmista, parisuhteessa ilmenneestä väkivallasta ja tavoitteista.

Viimeisellä pariterapiakäynnillä pari puhui paljon arjesta ja sen sujumisesta. Pariskunta kertoi myös miehen uudesta mielialalääkityksestä, joka oli vasta aloitettu. Molemmat puolisot katsoivat sen tuoneen epätasaisuutta miehen mielialaan. Puolisoiden puheesta tuli kuitenkin kuva, että parisuhteen tila on hyvä. Pari puhui, kuinka arjen vastoinkäymisistä huolimatta riidoista ei ole tullut pahoja. Viimeisellä käynnillä ongelmapuhetta oli hyvin vähän eikä kumpikaan puoliso tuonut esiin parisuhteessa olevan sillä hetkellä ongelmia. Molemmat puolisot kertoivat, ettei väkivaltatilanteita tai niitten uhkaa ole ollut, vaikka miehen mielialan vuoksi onkin ollut vaikeuksia.

Pariskunnan viimeisin tapaaminen päättyi siihen, että sovittiin seurantatapaamisia parin kuukauden päähän. Katsoimme terapian olleen tämän parin kohdalla tuloksellista, sillä molemmat puolisot kertovat, ettei väkivaltaa ole suhteessa ollut. Myös ongelmapuheen vähyys viimeisimmällä pariterapiaistunnolla kertoo parisuhteen tilan olevan hyvä.

Pari 5

Ensimmäisellä pariterapiaistunnolla puoliset kertoivat miehen käyttämästä fyysisestä väkivallasta. Molemmat olivat yhtä mieltä sekä ensimmäisestä että vakavimmasta väkivaltatilanteesta. Selostaessaan yksittäisen riitatilanteen kulkua puolisoitten kuvauksissa oli kuitenkin jonkin verran eroavaisuutta. Mies keskeytti naisen kertomuksen korjatakseen sitä omaa käsitystään vastaavaksi. Tapahtumien kulusta käytiin neuvottelua.

Nainen kuvasi miehen mustasukkaisuuden olevan suuri riitojen ja väkivaltatilanteiden aiheuttaja. Mies ei istunnolla kommentoinut tätä juurikaan. Mies katsoi myös naisen olevan vastuussa väkivaltaan johtavista riitatilanteista, vaikka sanoikin, ettei syytä naista väkivallasta.

Mies tunnisti uhkaavuutensa riitatilanteissa. Nainen kuvasi joutuvansa varomaan olemistaan miehen mielialan mukaan, mitä mies ei kuitenkaan tunnistanut. Mies kyseenalaisti naisen kokemuksen pelosta. Tästä käytiin neuvottelua.

Pariskunnan ensimmäinen yhteinen terapiakäynti oli melko riitaisa ja terapeutti joutui välillä keskeyttämään puolisoitten keskinäisen keskustelun. Molemmat olivat sitä mieltä, että ilman apua ongelmista ei päästä yli. Puolisoitten puhe ei ollut toisiaan tukevaa. Osassa asioista puolisoilla oli selkeitä näkemyseroja ja osassa tuli esiin vain toisen puolison näkemys. Tavoitteista terapialle tapaamisella ei juurikaan puhuttu.

Pariskunnalla oli kaksi yhteistä käyntiä, jonka jälkeen tapaamiset muuttuivat yksilökäynneiksi. Molemmat puoliset kuvasivat yhteiskäyntien jälkeen tulleen lisää riitoja, välillä liittyen myös istunnoilla käsiteltyihin aiheisiin. Pariterapia ei ollut tämän parin kohdalla tuloksellinen.

Yhteenvedo näkemysten yhteneväisyydestä ja terapian tuloksellisuudesta

Yhteenvedona tuloksellisten terapioiden (parit 3 ja 4) kohdalla voidaan todeta, että puolisoitten näkemykset väkivallasta, parisuhteen ongelmista ja sen nykytilasta olivat yhteneväiset ensimmäisellä pariterapiaistunnolla. Puolisoilla oli samanlainen näkemys fyysisen ja henkisen väkivallan ilmenemisestä parisuhteessa. Myös tavoitteiden asettelun yhteneväisyys yhdisti tuloksellisten terapioiden pariskuntia. Molemmat pariskunnat asettivat tavoitteita, joihin kumpikin puoliso halusi sitoutua. Muutoshalukkuutta oli molemmilla pariskunnilla. Sen sijaan tarkasteltaessa tuloksettomien terapioiden pariskuntia (parit 1, 2 ja 5) huomataan, että myös heillä oli toive muutoksesta parisuhteessa, mutta näkemykset väkivallasta, parisuhteen ongelmista ja sen nykytilasta olivat eriävät puolisoitten kesken. Myöskään puolisoitten tavoitteiden asettelu ei ollut yhtenäistä.

Tuloksellisten ja tuloksettomien terapioiden pariskuntia erotti lisäksi miesten käsitys naisen kokemasta pelosta. Molemmissa tuloksellisten terapioiden pareissa mies tunnisti aiheuttavansa käyttäytymisellään pelkoa naisessa. Sen sijaan tuloksettomien terapioiden pareissa mies ei tunnistanut naisen kokemaa pelkoa tai kyseenalaisti sen.

4 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoitus oli selvittää, mitä puoliset puhuvat pariterapian ensimmäisellä istunnolla parisuhteesta ja parisuhdeväkivallasta, kuinka yhteneväisiä puolisoitten näkemykset puheenaiheista ovat ja edelleen, onko näkemysten yhtenevyydellä merkitystä pariterapian tuloksellisuuden parisuhdeväkivallan hoidossa. Aineistomme koostui parisuhdeväkivallan vuoksi pariterapiaan osallistuneiden pariskuntien ensimmäisten istuntojen keskusteluista. Löysimme puheesta viisi eri pääteemaa, jotka olivat *fyysinen väkivalta, henkinen väkivalta, käsitykset väkivallan syistä, pelko ja tavoitteet*. Tutkimuksemme oli aineistolähtöinen ja teemat muodostuivat aineistosta käsin. Kustakin teemasta käytiin neuvottelua, mutta oli havaittavissa, että tuloksellisten ja tuloksettomien pariin välillä oli eroavaisuutta tarkasteltaessa puolisoitten näkemysten yhdenmukaisuutta. Tuloksellisuus saatiin määriteltyä sisällyttämällä aineistoon viimeiset pariterapiaistunnot kultakin pariskunnalta.

Kaikki neljä pariskuntaa, joilla oli ollut fyysistä väkivaltaa parisuhteessa, myös kertoivat tästä ensimmäisellä pariterapiaistunnolla. Tutkimuksen tulokset eivät näin ollen tue Kaufmanin (1992) käsitystä, jonka mukaan pariterapiaistunnoilla on riskinä väkivallan tuleminen näkymättömäksi pariterapiassa. Tulostemme perusteella on selvää, että väkivallan pariterapiassa väkivaltaa käsitellään monesta eri näkökulmasta heti ensimmäisestä istunnosta lähtien. Tätä selittänee se, että tutkimuksemme on osa tutkimusprojektia, jossa väkivalta on erityisfokuksena. Terapeutit ovat kokeneita työskentelemään teeman kanssa ja erityisesti ensimmäisellä istunnolla on tarkoituksena kartoittaa, millaista väkivaltaa on ollut ja millainen tilanne väkivallan suhteen on juuri nyt, jotta voidaan varmistua pariterapian turvallisuudesta uhrille.

Aineistomme naiset kuvasivat konkreettisesti miehen heihin kohdistamaa väkivaltaa, eivätkä miehet kiistäneet käyttäneensä fyysistä väkivaltaa, sen määrää tai yksittäisiä väkivaltatilanteita. Puolisoitten kuvaukset väkivaltatapahtumista olivat yhtä pariskuntaa lukuun ottamatta

yhdenmukaisia. Tutkittujen parien terapiaistunnoilla väkivallasta puhuttiin osana parisuhdetta ja sen ongelmia. Flinkin ja Paavilaisen (2008) mukaan väkivallan myöntäminen on monille miehille vaikeaa ja heille on tyypillistä kieltää väkivaltainen käytös. Tutkimusaineistomme miehet eivät kuitenkaan kiistäneet käyttäneensä fyysistä väkivaltaa, joten tältä osin tulokset eriävät Flinkin ja Paavilaisen haastattelututkimuksen tuloksista. Tulosten eroavaisuudet saattavat johtua käytetyn aineiston erilaisuudesta. Tutkimuksemme miehet osallistuivat pariterapiaan, jossa keskityttiin nimenomaan väkivallan hoitoon. Fyysisen väkivallan myöntäminen oli heille jo helpompaa. Jo avun hakeminen väkivaltaongelmaan oli ollut sen osittaista myöntämistä ja esiintuomista. Lisäksi pariterapiaan pääsyn kriteerit ovat voineet vaikuttaa siihen, että aineistomme miehet myönsivät fyysisen väkivallan käytön. Pariterapiaan oli valittu ainoastaan pariskuntia, joissa mies täytti terapialle asetetut kriteerit. Näitä ovat esimerkiksi muutosmotivaatio ja kyky työskennellä terapiasuhteessa (mm. Cooper & Vetere, 2005).

Aineistomme kaikilla pariskunnilla esiintyi henkistä väkivaltaa ja siitä käytiin myös keskustelua ensimmäisellä terapia-istunnolla. Henkisen väkivallan määritelmästä, käyttäjästä ja toistuvuudesta käytiin keskustelua, eivätkä puolisoiden kertomukset henkisestä väkivallasta olleet aina yhdenmukaisia eivätkä toisiaan täydentäviä. Käsitukset siitä, mikä on väkivaltaa, eroavatkin usein toisistaan miesten ja naisten välillä (Dobash ym., 2000; Holma 2005) Miehet eivät useinkaan tunnista tai tunnusta, että heidän kontrolloiva ja uhkaava käytöksensä on ongelmallista tai pelottavaa.

Puolisoiden eroavat käsitykset henkisestä väkivallasta voivat kertoa myös henkisen väkivallan piilevämmästä luonteesta verrattuna fyysiseen väkivaltaan. Nyqvistin (2001) tutkimuksessa miesten väkivaltapuhe määrittyi fyysisen väkivallan kautta, toisin kuin naisten puhe, jossa tuotiin esiin sekä fyysinen että henkinen väkivalta. Tutkimuksemme pariskunnat heijastelevat puheessaan tätä eroa: Kun fyysisestä väkivallasta puoliso kertoivat usein yhdenmukaisesti, puhe henkisestä väkivallasta oli eroavaisempaa ja ristiriitaisempaa puolisoiden välillä. Silti verrattuna Nyqvistin (2001) aineistoon miehet toivat esiin ajatuksia koskien myös henkistä väkivaltaa. Henkinen väkivalta oli jossain määrin vielä piilossa, mutta siitä käytiin jo keskustelua puolisoiden välillä.

Tässä tutkimuksessa henkisen väkivallan kuvausten ero näyttäytyy erityisesti väkivallan määrittelyn kautta. Naiset kuvasivat henkistä väkivaltaa yksityiskohtaisemmin, kun taas miesten kuvaukset olivat yleisempiä ja suurpiirteisempiä. Naiset kuvasivat puolisoitensa käyttävän monia eri henkisen väkivallan muotoja, kuten kontrollointia, vallankäyttöä, fyysisellä väkivallalla uhkaamista, vähättelyä ja mitätöintiä. Miehet puolestaan kuvasivat henkistä väkivaltaa yleisemmällä tasolla. Miehet määrittelivät henkisen väkivallan pahan olon purkamiseksi, pelon

aiheuttamiseksi ja uhkaavaksi käyttäytymiseksi. Näin ollen miehet tunnistivat jollain tasolla käyttävänsä henkistä väkivaltaa, mutta väkivallan kuvaus ei ollut puolisoiden kanssa yhteneväinen. Myös miesten kuvausten suurpiirteisyys voi olla merkki yrityksestä lieventää ja ohittaa oma väkivallankäyttö.

Henkisen väkivallan määrittelyyn kietoutui tiiviisti käsitys siitä, kuka on käyttänyt parisuhteessa henkistä väkivaltaa. Naiset kuvasivat pelkästään miehen käyttävän henkistä väkivaltaa, mutta miehet kuvasivat myös naisen käyttävän henkistä väkivaltaa. Miehet myönsivät vain osittain oman henkisen väkivallan käyttönsä, eivätkä aina hyväksyneet puolison kuvausta miehen käyttämästä henkisestä väkivallasta. Nyqvistin (2001) tutkimuksessa miehet eivät tunnistanee lainkaan omaa henkisen väkivallan käyttöä. Tutkimuksemme miehet eroavat siis osittain Nyqvistin (2001) haastattelemissa miehistä, sillä kaikki aineistomme miehet tunnistivat vähintään osittain käyttävänsä henkistä väkivaltaa. Tutkimustulosten ero voi johtua pariterapiakontekstin vaikutuksesta. Aineistomme koostui terapiaistunnoista, joissa miehet olivat jo ehkä pohtineet omaa väkivallankäyttöään pelkkää fyysistä väkivaltaa laajemmin.

Näkemyksissä henkisen väkivallan toistuvuudesta oli myös eroa puolisoiden välillä. Naiset saattoivat nähdä henkisen väkivallan hyvin kiinteänä osana parisuhdetta ja eräänlaisena taustavireenä. Miehet saattoivat olla samaa mieltä tai jättää kokonaan kommentoimatta naisen puhetta aiheesta. Myös Nyqvistin (2001) tutkimuksessa tulee esiin puolisoiden välinen ero väkivaltakokemuksessa. Miehet kokivat väkivallan episodimaisena, väkivallan rikkoessa normaalin elämänsä. Naisilla sen sijaan väkivalta oli jatkuvasti läsnä esimerkiksi pelon tai varautumisen muodossa. Aiemmissä tutkimuksissa on havaittu, että naiset raportoivat sekä fyysistä, mutta etenkin henkistä väkivaltaa enemmän kuin heidän puolisonsa (Dobash ym., 2000; Holma, 2009).

Osana henkisen väkivallan keskustelua kuvattiin parisuhteen vallankäyttöä ja puolisoiden valta-asemia toisiinsa nähden. Naisten puheessa toistui kokemus oman vallan vähyydestä parisuhteessa. Miehillä oli puolestaan kokemus joko tasapuolisesti jakautuneesta vallasta tai naisen suuremmasta vallasta parisuhteessa. Tutkimuksemme miesten ja naisten puhe vallasta heijastelee feministisen psykoedukaation mallia parisuhdeväkivallasta. Yleisesti käytössä olevan Duluth-mallin (Pence & Paymar, 1993) mukaisesti väkivaltaa on tarkasteltu erityisesti vallan ja kontrollin kautta. Väkivallan on nähty johtuvan puolisoiden välisen vallan vääristyneestä jakautumisesta niin, että miehellä on parisuhteessa enemmän valtaa. Tutkimuksemme miehet eivät kuitenkaan jakaneet naisten käsitystä ja kokemusta siitä, että miehillä olisi enemmän valtaa parisuhteessa. Puolisoiden kokemukset olivat erilaiset ja ristiriidassa toisiinsa nähden: Mies ei tunnistanut naisen kokemusta alistetusta asemasta.

Nyqvist (2001) sivuaa tutkimuksessaan kokemuksia valta-asemista ja vallankäytöstä. Haastatteluaineiston miehet toivat esiin, miten väkivaltatilanteet liittyivät suurimmalta osin riitojen yhteyteen, jolloin he menettävät maltin ja kokevat väkivallan puolisoiden keskinäisenä valtataisteluna. Valtataisteluteema oli löydettävissä myös tutkimuksemme aineistosta. Tutkimuksessamme puoliset kuvasivat naisen hakeneen enemmän valtaa parisuhteessa, mikä johti lisääntyneisiin riitoihin. Riidat olivat puolisoille vallan pelikenttiä.

Ensimmäisten istuntojen puheesta nousi esiin puolisoiden käsityksiä siitä, mikä johtaa väkivaltaan parisuhteessa. Väkivaltaa selitettiin ensinnäkin parisuhteessa esiintyvällä mustasukkaisuudella ja siitä aiheutuvilla riidoilla. Sekä miehen että naisen mustasukkaisuus tuli esiin riitojen aiheuttajana tai niiden voimistajana. Tulostemme mukaan sekä mies että nainen katsoivat mustasukkaisuuden olleen aiheuttamassa väkivaltaa ja molemmat hyväksyivät mustasukkaisuuden väkivallan selityksenä. Partanen (1998) havaitsi parisuhteessaan väkivaltaisesti käyttäytyneiden miesten puhetta tarkastellessaan, että mustasukkaisuusväkivaltaa pidettiin normaalina suhteeseen kuuluvana ilmiönä. Mustasukkaisuus on yhteiskunnallisesti hiljaisesti hyväksytty oikeutus käyttää väkivaltaa. Etenkin miehen mustasukkaisuuden rooli tämän väkivallan aiheuttajana on universaali selitysmalli (esim. Stieglitz, Gurven, Kaplan, & Winking, 2012). Tämä selitysmalli oli myös aineistossamme puolisoiden kesken jaettu, mikäli se nousi puheeksi.

Toinen väkivallalle annettu syy oli alkoholi. Sekä mies että nainen katsoivat alkoholin aiheuttaneen väkivaltaa. Myös Ludwin (2012) havaitsi tutkiessaan parisuhdeväkivaltaa kokeneiden parien keskusteluita, että sekä uhri että tekijä katsoivat päihteiden käytön aiheuttaneen väkivaltaa ja syyttivät siten päihteidenkäyttöä väkivallasta. Alkoholi onkin mustasukkaisuuden ohella jollain tasolla yhteiskunnallisesti hyväksytty selitysmalli sekä väkivallalle yleensä että erityisesti parisuhdeväkivallalle.

Vaikka tutkimuksemme potentiaalinen aineisto käsittää myös erään A-Klinikan asiakkaat, ei meidän pareissamme ollut asiakkaita kyseisestä toimipisteestä. Alkoholi nousi kuitenkin puheenaiheeksi muihinkin toimipisteisiin hakeutuneiden pariskuntien keskustelussa. Alkoholi on parisuhdetyytymättömyyttä lisäävä tekijä ja siten ei ole yllättävää, että se nousee keskusteluun myös väkivallan pariterapiassa.

Useampi pariskunta keskusteli miehen mielialan aiheuttavan väkivaltaa. Miehen huonon mielialan katsottiin ”myrkyttävän” ilmapiiriä ja puolison ja muun perheen tuli toimia miehen mielialan mukaan. Tavallisesti puolisoiden käsitykset miehen mielialan vaikutuksesta parisuhteeseen olivat yhtenevät. Miehen mielialan mukaan eläminen toistuu useissa parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten kertomuksissa (esim. Nyqvist, 2001), mutta miehet eivät

tätä aina tunnista. Aineistomme miehet tunnistivat oman mielialansa vaikutuksen parisuhteeseen ja väkivaltaan.

Parisuhdeväkivaltaa on mahdollista tarkastella useiden eri teoreettisten viitekehysten kautta (esim. Partanen & Holma, 2001). Nämä lähestymistavat heijastelevat yksittäisten ihmisten näkemyksiä väkivallasta ja sen syistä. Kuten Partanen ja Holma toteavat, parisuhdeväkivallan ymmärtämisessä ja selittämisessä käytetyt käsitteet ja teoreettiset viitekehykset vaikuttavat käsityksiin siitä, miten parisuhdeväkivaltaan tulisi puuttua, miten sitä tuli ehkäistä, ja ketä tulisi hoitaa ja millä keinoin. Puolisoiden antamat selitykset väkivallalle terapian alkaessa voivat olla merkityksellisiä sen suhteen, mitä terapiassa lähdetään käsittelemään. On myös merkittävää huomioida, kumman puolison näkemyksen mukaisia ongelmia lähdetään hoitamaan. Aineistostamme ensimmäisillä pariterapiaistunnoilla nousseet kolme teemaa, mustasukkaisuus, alkoholi ja mieliala, ovat kaikki sellaisia, joihin terapiassa on mahdollista sen edetessä paneutua.

Aiemmissa tutkimuksissa on tullut ilmi, että useat väkivaltaisessa parisuhteessa elävät naiset tuntevat pelkoa väkivaltaa ja sen uhkaa kohtaan (esim. Husso, 2003; Nyqvist, 2001). Puhetta pelosta oli tässäkin aineistossa paljon. Naiset kertoivat pelkäävänsä riitatilanteissa miehen ollessa uhkaava. Lisäksi pelkoa oli arjessa, ja naiset kokivat joutuvansa rajoittamaan omien mielipiteiden ilmaisua, tarkkailemaan miehen mielialaa ja toimimaan sen mukaan välttääkseen riitoja ja niistä aiheutuvaa väkivaltaa. Huomionarvoista on kuitenkin, että osan miehistä oli vaikea tunnistaa naisten kuvausta pelosta osana väkivaltaista parisuhdetta. Saman havainnon teki myös Nyqvist (2001) haastatellessaan puolisoita erikseen. On mahdollista, että kieltämällä pelon olevan osa arkea, miehet vähättelevät väkivaltaa ja sen vaikutuksia parisuhteelle. Kun väkivalta nähdään vain yksittäisinä tapauksina, ei sen katsota olevan osa parisuhdetta. Nyqvist (2001) kuvasikin miesten tapaa nähdä väkivalta seurauksena tilannetekijöistä ja irrallaan parisuhteen yleisestä vuorovaikutuksesta.

Ensimmäisillä istunnoilla oli jokaisen parin kohdalla puhetta terapian ja parisuhteen tavoitteista. Parisuhteen tila nähtiin yleisesti huonona, ja väkivallan kerrottiin vaikuttaneen negatiivisesti parisuhteen tilaan. Vaikka parisuhteen tila nähtiin huonona, oli puheessa kuitenkin toivoa. Muutos parempaan nähtiin mahdollisena. Miehen muutosmotivaation on katsottu olevan yksi pariterapian mahdollistava tekijä (Cooper & Vetere, 2005).

Keskustelua käytiin myös siitä, kenellä on vastuu väkivallasta ja siten muutoksesta. Välillä vastuuta otettiin puheessa itselle ja välillä sitä siirrettiin toiselle tai vastuuta ulkoistettiin. Miehet ottivat puheessaan vastuun fyysisen väkivallan käytöstä. Henkisen väkivallan vastuun miehet katsoivat olevan jaettu. Miesten puheessa henkisen väkivallan vähentäminen liittyi

kommunikoinnin parantamiseen, mihin myös nainen katsottiin vastuulliseksi. Duttonin (1986) tutkimuksessa 21 % parisuhteessaan väkivaltaisesti käyttäytyneistä miehistä myönsi viimeisimmän fyysisen väkivallan teon olleen väärin, mutta ei ottanut teosta vastuuta. Loput 79 % hyväksyi oman henkilökohtaisen vastuunsa väkivaltaisesta teosta, mutta kuitenkin oikeutti tekoaan eri tavoin, useimmiten syyttämällä puolisoaan. Myös Hearn (1998) kuvaa tutkimuksessaan, miten miehet kieltävät vastuunsa teoistaan tai torjuvat niihin kohdistuvaa arvostelua. Nyqvist (2001) puolestaan tyypitteli haastattelututkimuksessaan miesten väkivaltaa koskevaa puhetta kolmeen eri luokkaan vastuunoton mukaan. Ensinnäkin osa miehistä osittain myönsi väkivallan, mutta osittain myös oikeutti sen. Osa miehistä näki puolestaan syyn väkivaltaan lähes yksinomaan kumppanissa tai tämän sosiaalisessa verkostossa. Vain harvat miehet tunnistivat kokonaan ja ehdoitta vastuunsa väkivallasta.

Aineistomme miehet eivät suoraan syyttäneet puolisoaan käyttämästään väkivallasta, mikä on ristiriidassa useiden aiempien tutkimustulosten kanssa (Barnett, Miller-Perrin, & Perrin, 2011). Useissa tutkimuksissa vastuunottoa on tutkittu miesten ja naisten puheesta erikseen. Aineistomme on kerätty pariterapiasta, jossa puhe voi tilanteen erityislaatuisuuden vuoksi olla erilaista. Tilanne, jossa puoliso on kuulemassa, voi saada toisen puhumaan kaunistellen ja sosiaalisesti hyväksytymmin. Aineisto antoi kuitenkin viitteitä siitä, että etenkin henkisestä väkivallasta miehet jakoivat vastuuta myös naiselle, mikä tukee aiempia tutkimustuloksia vastuun siirtämisestä ja syyn ulkoistamisesta. Aineistomme oli koottu pariterapiaistuntojen puheesta, jonne tullessaan väkivallan tekijällä on oletettavasti jo kohonnut tietoisuus omasta vastuusta ja omasta halusta muuttua. Mikäli mies ei hyväksy vastuuta käyttämästään väkivallasta, ei pariterapia ole soveltuva ratkaisu (Cooper & Vetere, 2005). Aineistossamme miesten tietoisuus omasta vastuusta väkivallan teoissa selittänee sen, että vastuuta väkivallastaan siirrettiin puolisolle vähän verrattuna useisiin aiempiin tutkimuksiin.

Naiset eivät syyttäneet itseään miehen käyttämästä väkivallasta. Useat tutkimustulokset ovat näyttäneet, että naiset syyttävät itseään jossain määrin (Barnett, Miller-Perrin, & Perrin, 2011). Kuitenkin esim. Cascardi ja O'Learyn (1992) tutkimuksessa vain kaksitoista prosenttia naisista syytti itseään väkivallasta, mikä tukee saamiamme tuloksia. Aineistossamme naiset eivät myöskään jakaneet miehen käsitystä siitä, että vastuu miehen käyttämästä henkisestä väkivallasta olisi heillä. Naiset kuitenkin ottivat vastuun omasta väkivaltaisuudestaan, mikä on edellytyksenä pariterapialle ja muutoksen mahdollisuudelle siinä, missä miehen vastuunotto omasta väkivallastaan.

Tutkimuksen toisessa vaiheessa tarkastelimme puolisoitten puhetta pariskunnittain. Vertasimme saman pariskunnan puolisoitten näkemyksiä ensimmäisellä istunnolla nousseista puheenaiheista.

Pyrimme tarkastelemaan, ovatko puolisoitten näkemykset parisuhteessa ilmenneestä väkivallasta, parisuhteen ongelmista ja sen nykytilasta yhteneväiset vai eroavat pariterapian alussa. Valitsimme tarkasteluun ainoastaan ensimmäiset istunnot, koska terapia ei vielä tällöin ole vaikuttanut puolisoitten väliseen kanssakäymiseen. Vaikka tilanne ei arkielämää vastaakaan, halusimme tarkastella puolisoitten vuorovaikutusta ja tapaa keskustella asioista mahdollisimman puhtaana ennen terapiaprosessin etenemistä. Viimeiset istunnot valitsimme aineistoon mukaan voidaksemme tarkastella tuloksellisuutta. Vaikka pariterapiaistuntoja on kritisoitu siitä, ettei uhri voi kertoa parisuhteen väkivaltaongelmasta (Stith, McCollum, & Rosen, 2011), pidimme puolisoitten puhetta istunnoilla todenmukaisena todellisuuden kuvauksena diskurssianalyysin periaatteiden mukaan (Eskola & Suoranta, 1998). Terapian tuloksellisuus määriteltiin puolisoitten tuottaman puheen perusteella.

Vertailtaessa tuloksellisia pareja ja tuloksettomia pareja keskenään, on ensimmäisellä pariterapiatapaamisella löydettävissä eroavaisuuksia näiden kahden ryhmän väliltä. Pariterapia oli tuloksellinen kahden pariskunnan kohdalla, ja terapian alkaessa näiden pariskuntien puolisoilla oli yhteneväiset käsitykset väkivallan ilmenemisestä parisuhteessa. Puolisot olivat samaa mieltä myös parisuhteen tilasta ja terapian tavoitteista. Pariterapia oli tulokseton kolmen pariskunnan kohdalla. Näissä pareissa puolisoitten kuvaukset väkivallasta, parisuhteen tilasta ja terapian tavoitteista eivät olleet yhteneväisiä ensimmäisellä istunnolla.

Huonon hoitotuloksen pariskunnilla oli näkemyseroja siitä, mikä aiheuttaa parisuhteeseen ongelmia, kuka käyttää parisuhteessa väkivaltaa ja millaista se on, ja miten väkivalta on suhteessa ilmennyt. Näillä pareilla ensimmäisellä istunnolla käytiin paljon neuvottelua siitä, kuka väkivaltaa käyttää, millaista se on ja keneen tai mihin toivotaan muutosta. Yhden pariskunnan istunto oli erityisen riitaisa. Kunkin tuloksettoman pariskunnan ensimmäisellä tapaamisella on havaittavissa pariterapialle osoitetussa kritiikissä esitettyjä pariterapian kontraindikaatioita, kuten muutosmotivaation puute, muiden syyttäminen väkivallasta, kyvyttömyys nähdä oma vastuu ihmissuhteissa sekä empatian puute (Cooper & Vetere, 2005; Jäppinen & Ewalds, 2003). Tuloksemme pariterapian soveltuvuudesta tukee näiltä osin aiempia tutkimustuloksia, ja näiden kontraindikaatioiden löytyminen ensimmäiseltä istunnolta oli yhteydessä huonompaan hoitotulokseen.

Hyvän hoitotuloksen pareilla tavoitteiden asettaminen terapian alussa oli yhdenmukaisempaa kuin huonon hoitotuloksen pareilla. Aineistomme hyvän hoitotuloksen saavuttaneiden pariin puolisot toivat esiin yhteneväisiä tavoitteita niin väkivallan kuin yleisemminkin parisuhteen osalta. Näkemysten yhteneväisyyden voidaan katsoa edesauttaneen yhteistyön sujumista puolisoitten

kesken. Tämä voi merkitä puolisoiden välisen vahvan allianssin tärkeyttä terapian tuloksellisuuden kannalta. Mikäli puolisoiden välillä on vahva allianssi, ennustaa se parempaa hoitotulosta.

Yhteisten tavoitteiden ja puolisoiden välisen allianssin merkitystä terapian tuloksellisuudelle ei ole väkivallan pariterapiatutkimuksessa aiemmin käsitelty. Yleisemmin tavoitteiden asettamisen ja siteiden muodostumisen on kuitenkin havaittu vaikuttavan terapian hoitotulokseen (Sprenkle ym., 2009). Väkivaltaisten miesten ryhmäterapiassa miesten ja terapeutin välisen vahvan allianssin on myös havaittu olevan yhteydessä väkivaltaisuuden vähenemiseen (Brown & O'Leary, 2000).

Vahvan allianssin voidaan katsoa toteutuvan kahdella eri tavalla. Puolisoiden välisen allianssin lisäksi merkitystä voi olla myös puolisoiden ja terapeutin välille syntyvällä allianssilla. Vahva allianssi puolisoiden ja terapeuttien välillä voi ennustaa parempaa hoitotulosta pariterapiassa. Puolisoiden näkemysten yhteneväisyys terapiassa voi siten helpottaa yhteistyötä sekä puolisoiden välillä että puolisoiden ja terapeuttien välillä. Pariskunnan riittävyys voi sen sijaan olla jopa esteenä allianssin syntymiselle asiakkaiden ja terapeuttien välillä. Mikäli istunto on kovin riitaisa, voi asiakas kokea sen olleen hyödytön eikä hoitoa edistävä allianssi asiakkaiden ja terapeuttien välille muodostu.

Vaikka läpi linjan tuloksellisten parien puolisoiden näkemykset olivat yhteneväisemmät kuin tuloksettomien parien puolisoiden, pelko-teema erotti nämä kaksi ryhmää kaikista selkeimmin. Kaikissa pariskunnissa, joiden terapian luokittelimme tulokselliseksi, mies tunnisti naisen kuvauksen pelosta ja ymmärsi olemuksensa olevan uhkaava ja pelottava. Sen sijaan jokaisessa huonon hoitotuloksen pariterapioissa miehen oli vaikea ymmärtää naisen kokevan pelkoa. Mies koki pelon olevan turhaa tai jopa kielsi sen olemassaolon.

Pelon puheeksi tuleminen terapiassa on merkittävä teema. Aiemmin tässä osiossa on kuvattu, kuinka teema on toistunut aiemmissä tutkimuksissa. Kuten Antikainen (1999) sanoo, parisuhdeväkivallan interventiivisiä toimia mietittäessä on hyödyllistä pohtia, pelkääkö joku perheenjäsen toista ja kuka pelkää ketä. Miehen saaminen tietoiseksi naisen pelon todellisuudesta voi olla merkittävä tekijä oman väkivallan vaikutusten ymmärtämiselle, mikä taas voi olla terapiassa muutosten alkuunpanija. Katsomme tämän olleen mahdollisesti yksi terapian tuloksellisuuteen vaikuttanut tekijä.

Tutkimuksemme aineisto koostui viiden pariterapiaan osallistuneen pariskunnan ensimmäisistä pariterapiaistunnoista. Lisäksi tutkimukseen sisällytettiin neljän pariskunnan viimeinen pariterapiaistunto. Aineiston suppeuden ja erityislaatuisuuden vuoksi laajoja yleistyksiä emme pysty tekemään. Tulokset antoivat viitteitä puolisoiden välisten näkemuserojen merkityksestä pariterapian tuloksellisuudelle, mutta laadullisen tutkimuksen mukaisesti emme voi todeta kausaalisuhteita

puolisoiden näkemysten ja terapian tuloksellisuuden välille. Tähän tarvittaisiin tilastollisia menetelmiä, jotka mahdollistavat yleistämisen. Tilastollisten menetelmien käyttämiseksi aineistomme olisi täytynyt olla laajempi. Toisaalta laadullisessa tutkimuksessa pyritään nimenomaan ymmärtämään ja selittämään tutkittavaa ilmiötä, ei löytämään kausaalisuhteita ja yleistyksiä (Eskola & Suoranta, 2008). Laadulliset tutkimusmenetelmät ovat aina riippuvaisia myös tutkijasta. Tulostemme luotettavuutta lisää kuitenkin se, että aineiston analysoinnissa ja tulkinnassa oli kaksi tutkijaa yksittäisen tutkijan sijaan.

Tutkimuksemme on laadullinen tutkimus ja sen luotettavuutta ja toistettavuutta parantaa tutkimuksen toteuttamisen yksityiskohtainen kuvaus (Eskola & Suoranta, 2008). Luotettavuutta pyrimme edistämään myös suorilla lainauksilla aineistostamme. Tämä auttaa seuraamaan, kuinka olemme tehneet johtopäätöksiä aineistostamme (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara, 2000). Olemme pyrkinneet läpinäkyvyyteen tutkimuksemme etenemisen ja tulosten muodostumisen kuvaamisessa.

Vastaavaa tutkimusta, jossa olisi tarkasteltu ensimmäisellä istunnolla käsitellyjä puheenaiheita ja puolisoiden näkemysten yhteneväisyyden yhteyttä väkivallan pariterapian tuloksellisuuteen, ei käsittäksemme ole kansainvälisellä tasolla tehty lainkaan. Tulevissa tutkimuksissa olisi tarpeellista keskittyä syvemmin pariterapian tuloksellisuuteen ja siihen vaikuttaviin seikkoihin. Tarvitaan lisää tietoa siitä, mitkä tekijät ennustavat pariterapian tuloksellisuutta ja mitkä puolestaan heikentävät sitä. Kuten tuloksemme antavat viitteitä, on jo ensimmäisellä pariterapiaistunnolla mahdollista havaita tekijöitä, jotka vaikuttavat terapian tuloksellisuuteen. Se, että terapeutilla olisi tietoa pariterapian toimivuudesta kyseisen parin kohdalla, voisi auttaa terapian yksilöllisessä suunnittelussa ja päätöksessä pariterapian jatkamisesta. Tarvitaan myös lisää tietoa siitä, kenelle pariterapiaa tulisi erityisesti kohdentaa ja kenelle terapiasta on eniten hyötyä tai kenelle sillä ei ole vaikutusta tai kenelle se voi olla jopa vaarallista. Tutkimalla pariterapian tuloksellisuutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä pariterapiaa voidaan kehittää edelleen ja kohdentaa terapiaa eniten siitä hyötyville pariskunnille.

Tutkimuksessamme tuli esiin, että osalla pariskunnista oli merkittäviä näkemyseroja parisuhteesta, väkivallasta ja terapian tavoitteista. Heidän kohdallaan pariterapia ei ollut tuloksellista. Niillä pariskunnilla, joilla näkemykset olivat yhteneväisiä, oli terapia tuloksellista. Tutkimuksemme tulosten perusteella voidaan todeta, että puolisoiden välisten näkemysten ja tavoitteiden yhtenäisyys luo pohjan tulokselliselle pariterapialle. Toisaalta näkemysten ja tavoitteiden eroavaisuus voi kertoa pariterapian jatkamisen olevan hyödytöntä tai jopa haitallista: Pariterapiassa voivat tällöin toteutua juuri ne kielteiset seikat ja kokemukset, joista pariterapiaa on nimenomaan kritisoitu.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. (4. uud. p.). Tampere: Vastapaino.
- Allen, J., & St George, S. (2001). What couples say works in domestic violence therapy. *The Qualitative Report*, 6(3).
- Antikainen, J. (1999). Perheväkivallan perhekeskeinen hoito. Teoksessa J. Aaltonen & R. Rinne (toim.), *Perhe terapiassa - vuoropuhelua vuosituuhannen vaihtuessa*, (s. 194-218). Jyväskylä: Suomen Mielenterveysseuran koulutuskeskus.
- Babcock, J. C., Green, C. E., & Robie, C. (2004). Does batterers' treatment work? A meta-analytic review of domestic violence treatment. *Clinical Psychology Review*, 23(8), 1023-1053.
- Barnett, O. W., Miller-Perrin, C. L., & Perrin, R. D. (toim.). (2011). *Family violence across the lifespan: An introduction*, 3. painos. Thousand Oaks: Sage.
- Bograd, M., & Mederos, F. (1999). Battering and couples therapy: Universal screening and selection of treatment modality. *Journal of Marital and Family Therapy*, 25(3), 291-312.
- Boyatzis, R. E. (1998). *Transforming qualitative information: Thematic analysis and code development*. Thousand Oaks: Sage.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2).
- Bryant, S. A., & Spencer, G. A. (2003). University students' attitudes about attributing blame in domestic violence. *Journal of Family Violence*, 18(6), 369-376.
- Cascardi, M., & O'Leary, K. D. (1992). Depressive symptomatology, self-esteem, and self-blame in battered women. *Journal of Family Violence*, 7(4), 249-259.
- Cooper, J., & Vetere, A. (2005). *Domestic violence and family safety: A systemic approach to working with violence in families*. London: Whurr.
- Dobash, R. E., Dobash, R. P., Cavanagh, K. & Lewis, R. (2000). *Changing violent men*. USA: Sage
- Dutton, D. G. (1986). Wife assaulter's explanations for assault: The neutralization of self-punishment. *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue canadienne des sciences du comportement*, 18(4), 381-390.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino
- Flinck, A., & Paavilainen, E. (2008). Violent behavior of men in their intimate relationships, as they experience it. *American Journal of Men's Health*, 2(3), 244-53.
- Foran, H. M., & O'Leary, K. D. (2008). Alcohol and intimate partner violence: A meta-analytic review. *Clinical psychology review*, 28(7), 1222-1234.

- Gondolf, E. W. (1997). Batterer programs: What we know and need to know. *Journal of Interpersonal Violence*, 12(1), 83.
- Gutsche, S., & Murray, M. (1991). The feminist meets the cybernetician: An integrated approach to spousal violence. *Journal of Strategic & Systemic Therapies*, 10(3-4), 76-91.
- Hearn, J. (1998). *The violences of men how men talk about and how agencies respond to men's violence to women*. London: Sage Publications.
- Hintikka, A.-M. (1999). Kun rakkaudessa lyödään - systeeminen ja feministinen näkökulma parisuhdeväkivaltaan. Teoksessa: J. Aaltonen & R. Rinne (toim.), *Perhe terapiassa - vuoropuhelua vuosituhanen vaihtuessa*, (s.218-230). Jyväskylä: Gummerus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2000). *Tutki ja kirjoita*. (6. uud. laitos). Helsinki: Tammi.
- Holma, J. (2005). Parisuhde- ja perheväkivallan turvallinen ehkäisy ja hoito. Teoksessa J. Holma & J. Wahlström (toim.), *Iskuryhmä: Miesten puhetta vaihtoehto väkivallalle -ryhmissä*. (s. 154-175) Helsinki: Yliopistopaino.
- Holma, J. (2009). Sukupuolistuneet tavat hahmottaa väkivalta parisuhteessa ja perheessä. Teoksessa: R., Soisalo (toim.), *Mitä meille tapahtuu, perheen arjessa, perheterapeutteina, perheterapiassa. III Suomalainen perheterapiakongressi Jyväskylässä 19.-21.3.2009* (s. 115-122). Suomen Perheterapiayhdistys ry.
- Husso, M. (1996). *Lyötyjen mu(i)stelmia. Kertomuksia parisuhdeväkivallasta*. Licensiaatin tutkielma. Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.
- Husso, M. (2003). *Parisuhdeväkivalta: Lyötyjen aika ja tila*. Tampere: Vastapaino.
- Johansson, M. A., & Tutty, L. M. (1998). An evaluation of after-treatment couples' groups for wife abuse. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 47(1), 27-35.
- Johnson, M. P. (1995). Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women. *Journal of Marriage & the Family*, 57(2), 283-294.
- Jäppinen, O., & Edwalds, H. (2003). Mitta täysi – Mättet rågat. Pariterapiaa väkivaltaa kokeneille pareille. *Perheterapia*, vol. 2, 25-41
- Krug, E. G., Dahlberg, L. L., Mercy, J. A., Zwi, A. B., & Lozano, R. (toim.) (2002). *Väkivalta ja terveys maailmassa - WHO:n raportti*. Geneve: World Health Organization.
- Lehtonen, A., & Perttu, S. (1999). *Naisiin kohdistuva väkivalta*. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Ludwin, J. (2012). *Perpetrators' and victims' perceptions of the role of alcohol and/or drug use in intimate partner violence (IPV)*. Ohio State University. [viitattu 30.7.2013]. Saatavissa https://etd.ohiolink.edu/ap:10:0::NO:10:P10_ACCESSION_NUM:osu1343579976#_abstract-files

- McCollum, E. E., & Stith, S. M. (2008). Couples treatment for interpersonal violence: A review of outcome research literature and current clinical practices. *Violence and Victims, 23*(2), 187-201.
- McLeod, J. (2011). *Qualitative research in counselling and psychotherapy* (2. painos). London: Sage
- Metsämuuronen, J. (2006). *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Helsinki: International Methelp.
- Nyqvist, L. (2001). *Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos: Prosessinarviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymistä tukevasta asiakastyöstä*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.
- O'Leary, K. D., Heyman, R. E., & Neidig, P. H. (1999). Treatment of wife abuse: A comparison of gender-specific and conjoint approaches. *Behavior Therapy, 30*(3), 475-505.
- Pan, H., Neidig, P. H., & O'Leary, K. D. (1994). Predicting mild and severe husband-to-wife physical aggression. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 62*(5), 975-981.
- Partanen, T., & Holma, J. (2002) Vaihtoehto väkivallalle - Toimijuutta kaikille perheenjäsenille. Teoksessa U. Kinnunen & A. Rönkä: *Perhe ja vanhemmuus: Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen*. (s. 188-207). Keuruu: PS-kustannus
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*, 2. painos. Newbury Park: Sage.
- Pence, E., & Paymar, M. (1993). *Education Groups for Men Who Batter: The Duluth Model*. New York: Springer
- Räsänen, E. (2013). *Dialogues in group interventions among partner-violent men: different approaches for different clients*. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Sprengle, D. H., Davis, S. D., & Lebow, J. L. (2009). *Common factors in couple and family therapy. The overlooked foundation for effective practice*. New York: The Guilford Press.
- Stieglitz, J., Gurven, M., Kaplan, H., & Winking, J. (2012). Infidelity, jealousy, and wife abuse among Tsimane forager-farmers: Testing evolutionary hypotheses of marital conflict. *Evolution and Human Behavior, 33*(5), 438-448.
- Stith, S. M. (2003). Effectiveness of couples treatment for spouse abuse. *Journal of Marital and Family Therapy, 29*(3), 407-426.
- Stith, S. M., McCollum, E. E., & Rosen, K. H. (2011). *Couples therapy for domestic violence - finding safe solutions*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Stith, S. M., McCollum, E. E., Amanor-Boadu, Y., & Smith, D. (2012). Systemic perspectives on intimate partner violence treatment. *Journal of Marital and Family Therapy, 38*(1), 220-40.

Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E., & Saari, S. (1994). *Laadullisen tutkimuksen työtapoja*. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Whitaker, D. J., & Lutzker, J. R. (toim.) (2009). *Preventing partner violence: Research and evidence-based intervention strategies*. Washington, DC: American Psychological Association.

Witte, T. H. (2004). *Attributions of cause, responsibility, and blame for domestic violence: An experimental investigation*. University of Arkansas.